



SIIRTOLAISUUS MIGRATION

1/2021

HISTORIALLISTA MUUTOISTA NYKYPÄIVÄÄN

1. KUOLAN KUOLANSUOMALAISET – KUOLAN NIEMIMAAN
KADONNUT JA UNOHDETTU SUOMALAIKYHTEISÖ
2. MAASTAMUUTTO SUOMALAISSA SANOMALEHDISSÄ
3. MUUTTOLIIKE MUUTTA Aalueen identiteettiä

SIIRTOLAISUUS MIGRATION



Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla. Tarkastele käyttö lupaa osoitteessa <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

47. vuosikerta / Volume 47
ISSN 0355-3779 (painettu)
ISSN 1799-6406 (verkkojulkaisu)

Päätoimittaja / Editor-in-Chief
Saara Pellander

Toimitussihteeri / Editorial Assistant
Kirsi Sainio

Toimittajat / Editors
Elli Heikkilä
Miika Tervonen
Marja Tiilikainen

Taitto / Layout
Kirsi Sainio

Julkaisija / Publisher
Siirtolaisuusinstituutti
Migration Institute of Finland

Tilaushinta / Subscriptions
4 numeroa / nummer / issues
20 € / vuosi / år / year

Painopaikka / Print
Painosalama Oy

Yksittäisten kirjoittajien mielipiteet ovat heidän omiaan.

SISÄLTÖ

3	SAARA PELLANDER Uusi vuosi, uusi strategia, uusi Siirtolaisrekisteri
5	MIKKO KUITULA Kuolansuomalaiset – Kuolan niemimaan kadonnut ja unohdettu suomalaisyhteisö
9	MAARIT LAMMINMÄKI Maastamuutto suomalaisissa sanomalehdissä vuosina 1902, 1970 ja 2016
13	MIKA RAUNIO, TONI AHVENAINEN JA MARKKU MATTILA Muuttoliike muuttaa alueen identiteettiä
17	ROOSA NÄSI Politics of Belonging: International Migra- tion and National Narratives in Europe
20	AINO PETROVA Nobel-Dynastia – Innovaattorit ja keksijät Ruotsista
25	MARKO ALIVUOTILA Amerikansuomalaisena siirtolaistyössä – John Gronlundin matka purjelaivoilta Bostoniin
30	KOLUMNI: ANTERO LEITZINGER Viides kolonna Suomen reservinä
32	KOLUMNI: ELLI HEIKKILÄ Suomen kansalaisten maahanmuutto Suomeen – keitä he ovat?
34	KIRJA-ARVIOT
36	EERO SORILA Kuin muuttolintu

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
Migration Institute of Finland
Hämeenkatu 13, 20500 Turku
Finland

Puh. / Tel.
+ 358 2 2840 440
kirsi.sainio@utu.fi
siirtolaisuusinstituutti.fi
migrationinstitute.fi

PÄÄKIRJOITUS

Saara Pellander

VTT, Toimitusjohtaja
Siirtolaisuusinstituutti
saara.pellander@migrationinstitute.fi



Kuva: Katja Illner.

Uusi vuosi, uusi strategia, uusi Siirtolaisrekisteri

Avainsanat: strategia, Siirtolaisrekisteri, Nordic Migration Research, Finna, ulkosuomalaiset

Tervetuloa vuoden ensimmäisen Siirtolaisuus—Migration-lehden pariin! Vuosi 2021 on alkanut vauhdikkaasti. Siirtolaisuusinstituutille on päivitetty strategia vuosille 2021—2023. Strategiassa ei sinänsä linjattu mitään mullistavasti uutta, mutta edellisen strategian tavoitteita ja niiden saavuttamiseen käytettyjä menetelmiä ja seurantaa on terävöitetty ja selkeytetty. Strategia määrittelee, että instituutin tulee tuottaa kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävää muuttoliikkeisiin liittyvää tutkimusta monitieteellisellä tutkimusotteella, sekä tehdään myös uusia tieteellisiä avauksia. Päämääränä on myös, että instituutti on ulkosuomalaisuuden tutkimuksen ja dokumentoinnin keskeisin toimija ja kehittäjä. Keskeisessä roolissa kaikessa toiminnassa ovat instituutin arvot: avoimuus, eettisyys, oikeudenmukaisuus ja yhteisöllisyys. Nämä arvot ohjaavat läpileikkaavina niin meidän sisäistä toimintaamme, kuin myös yhteistyötä ja yhteiskunnallista toimintaa ja keskustelua. Vaikka hallitus määrittelee strategian sisällön, ovat strategiaprosessiin osallistuneet hallituksen lisäksi myös hallintoneuvosto, johtoryhmä ja instituutin koko henkilökunta. Näin yhteisesti työstetyt tavoitteet ovat myös mielekkäitä toteuttaa!

Yksi vuoden 2021 painopistealueista on myös strategiassa mainittu viestinnän monipuolistaminen, jonka toteutus aloitettiin

heti vuoden alussa. Panostamme mm. monipuoliseen näkyvyyteen sosiaalisessa mediassa, jossa seuraajamäärät ovatkin lähteneet kasvuun. Muistathan käydä tykkäämässä instituutin sivuja Facebookissa ja seurata meitä myös Twitterissä, niin näin, sekä tilaamalla meidän uutiskirjeen, pysyt parhaiten ajan tasalla tapahtumista, julkaisuista ja muista kiinnostavista asioista.

Instituutti oli tammikuussa mukana järjestämässä suurta pohjoismaalaista muuttoliikekonferenssia, Nordic Migration Research ja ETMU konferenssia. Nordic Migration Research -verkostoa tällä hetkellä koordinoivana tahona instituutilla oli suuri rooli tämän valtavan etä tapahtuman onnistuneessa toteuttamisessa, jossa yli 800 osallistujaa pääsivät nauttimaan konferenssin monipuolisesta tarjonnasta. Tässä lehdessä Roosa Näsi kirjoittaa tarkemmin konferenssissa esille nousseista teemoista.

Samoin tammikuussa avautui hartaasti odotettu ja uudistettu [Siirtolaisrekisteri](#). Käyttäjät ovat odottaneet pitkään, että pääsevät jälleen palvelun ääreen. Rekisteristä löytyy nyt entiseen versioon verrattuna uusia aineistoja ja pystyy tekemään hakuja useammasta rekisteristä samaan aikaan. Alkuun rekisteriä vaivasivat muutamat pienet tekniset viat, jotka onneksi saimme nopeasti korjattua. Toivotamme kaikille sukututkijoille ja muutenkin suomalaisten historiallisesta

siirtolaisuudesta kiinnostuneille antoisia hetkiä palvelumme parissa! Rekisteriin pääsee instituutin verkkosivujen kautta, osa toiminnoista on maksuttomia, mutta tarkempia tietoja saa maksamalla vuosimaksun. Pyrimme panostamaan tänä vuonna vielä rekisterin jatkokehittämiseen, jotta se palvelisi käyttäjiä entistäkin paremmin.

Sähköisistä aineistoista puheen ollen: arkistoaineistostamme löytää nyt yleisten kuvailutietojen lisäksi osan aineistosta täysin sähköisesti Kansalliskirjaston ylläpitämästä [Finna](#)-hakupalvelusta. Tällä hetkellä sieltä löytyy noin 200 tiedostoa instituutin kirje- ja valokuvakokoelmista maastamuuttoon ja ulkosuomalaisuuteen liittyen. Lisäämme monipuolista arkistoaineistoamme palveluun tasaisin väliajoin, jotta aineistomme palvelisi mahdollisimman monia.

Instituutti on järjestänyt säännöllisesti webinaareja ja etä tapahtumia, jotka ovat keränneet kiitettävästi osallistujia. Viimeisin niistä, Perhe poikkeustilassa -webinaari, pureutui siihen, miten korona-pandemia vaikuttaa yllirajaisiin perheisiin. Tästä löytyy [tallenne](#), joka on katsottavissa instituutin YouTube-kanavalta.

Siirtolaisuusinstituutti on mukana seuraavan ulkosuomalaisuus-strategian laatimisessa, jossa hyödynnetään myös instituutin toteuttaman suuren ulkosuomalaisuuskyselyn tuloksia. Tuloksista julkaistaan lisätietoja kevään 2021 aikana.

Pidetäänhän toisistamme huolta, joskin tällä hetkellä etäyhteyksin.

Hyviä voiteja vaikeasta pandemiatilanteesta huolimatta, ja mukavia lukuhetkiä lehden parissa!

New year, new strategy, new emigrant register

Welcome to the first issue of 2021! The year 2021 has set off at a rapid pace. The institute has an updated strategy for 2021-2023. It stipulates that the institute should produce nationally and internationally significant research on migration with a multidisciplinary research approach. The goal is also to be the main actor and developer of research and documentation of expatriate Finns. The values of the institute – openness, ethics, fairness and community – are central in all our activities.

In January, the institute co-organized a major Nordic migration conference, the Nordic Migration Research and the ETMU conference. As the current coordinating body for the Nordic Migration Research Network, the Institute played a major role in the successful implementation of this huge remote event, and more than 800 participants were able to enjoy the diverse conference program. In this issue, Roosa Näsi writes in more detail about the themes raised at the conference.

Similarly, the much-anticipated renewed [Emigrant Register](#) opened in January. Users

have been waiting a long time to finally get access to this service, which includes new and search options.

Speaking of electronic materials: from now on, in addition to general descriptive information, some of the material in our archives can be found completely electronically in the online [Finna](#) service.

Currently, there are about 200 files from our letter and photo collections related to emigration and expatriate Finns. New material is added at regular intervals.

In addition to various research activities, we are involved in the preparation of the new strategy on expatriate Finns, which will certainly utilize the results of the large survey on Finns abroad that was conducted by the institute. We publish the results of the survey this spring, and they will certainly be announced in this magazine as well, so stay tuned!

Let's take care of each other, even if only remotely right now. Wishing our readers an interesting and pleasant read!

Mikko Kuitula

FM, Suomen Sukututkimusseuran verkkopalveluasiantuntija
ja Karjalan Liiton sukututkija
mikko.kuitula@genealogia.fi

Kuva: Riina Kangas.



Kuolansuomalaiset – Kuolan niemimaan kadonnut ja unohdettu suomalaisyhteisö

Avainsanat: kolonisaatio, Kuolan niemimaa, kuolansuomalaiset, siirtolaisuus, Venäjä

Kuolan niemimaalle syntyi 1800-luvun puolivälin jälkeen alkaneen kolonisaation ja siirtolaisuuden seurauksena kuolansuomalaisten vähemmistö, johon kuului keisariajan lopulla noin 1 700 henkeä. Siirtolaiseksi parempaa elintasoa etsimään lähdettiin etenkin Pohjois-Suomesta. Suurin osa lähtijöistä asettui asumaan Muurmannin rannalle, jossa heidän pääelinkeinona oli merikalastus. Neuvostoliitossa elämänsä jatkanut kuolansuomalaisten yhteisö yksinkertaisesti katosi ja lakkasi olemasta 1930-luvun vainojen ja pakkosiirtojen seurauksena, minkä vuoksi kuolansuomalaiset ja heidän historiansa myös unohdettiin monella tapaa. Artikkelin pohjaa kirjoittajan suomalaisten Kuolan niemimaalle suuntautunutta siirtolaisuutta ja kuolansuomalaisten historiaa käsitelleeseen pro gradu -tutkielmaan.

Kaukokalastuksesta siirtolaisuuteen

Suomalaisten harjoittamalla Jäämeren kaukokalastuksella on pitkä historia ja sen seurauksena Norjan Jäämeren rannikko, Ruijanranta, sai ensimmäiset pysyvät suomalaisasukkaat 1700-luvulla. Venäjän puoleisella rannikolla, Muurmannin rannalla, laajamittaisen kausikalastuksen aloittivat Pohjois-Suomen asukkaiden lisäksi kalastusalueitaan laajentaneet Ruijan norjalaiset ja kveenit sekä Vienanmeren rannikkoseutujen asukkaat Venäjältä. Osa Muurmannin rannalle saapuneista kausikalastajista lakkasi

1850-luvun lopulla palaamasta talvikaudeksi takaisin kotiseudulleen ja he asettuivat asumaan ympärivuotisesti rannan läntisimpiin vuonoihin ja Kalastajasaarennolle.

Ensimmäisenä erät Norjan kautta saapuneet perheet pysyivät virallista lupaa vakiiniseen asumiseen Muurmannin rannalle vuonna 1859. Tämä johti siihen, että seuraavana vuonna Venäjän keisari Aleksanteri II antoi norjalaisille sekä muille ulkomaalaisille oikeuden asua pysyvästi Jäämeren Venäjän puoleisella rannalla sillä ehdolla, että he siirtyvät Venäjän alamaisiksi.

Usein ensimmäisten Muurmannin rannalle pysyvästi asettuneiden siirtolaisten mainitaan olleen norjalaisia. Tämä venäläisissäkin lähteissä esiintyvä väärinkäsitys lienee saanut alkunsa siitä, että ensimmäiset siirtolaiset saapuivat Norjan puoleisen Jäämeren rannan kautta. Todellisuudessa Muurmannin rannan ensimmäiset siirtolaiset olivat suomalaisia. Tämä kertoo myös siitä, että suomalaisten siirtolaisuus Kuolan niemimaalle oli osittain jatkoa Jäämeren rannalle suuntautuneelle kaukokalastuksen perinteelle ja Ruijan siirtolaisuudelle.

Siirtolaisuuden tausta

Suomesta Kuolan niemimaalle suuntautuneen siirtolaisuuden vanhimpana taustasyynä on yleensä pidetty vuosien 1866–1868 suuria nälkävuosia, mutta laajamittaisen siir-

tolaisuuden taustalla oli ennen kaikkea myös Venäjän keskusvallan kannustus ja rohkaisu siihen. Vuoden 1860 asetuksen taustalla oli venäläisten huoli keisarikunnan pohjoisesta, taloudellisesti ja strategisesti merkittävästä rannikosta, joka oli jäänyt periferiaksi, alueeksi ilman merkittävää pysyvää asutusta ja kunnollisia yhteyksiä valtakunnan keskusalueille. Pohjois-Norjan talouden kehittyessä ja norjalaisten vaikutusvallan kasvaessa Jäämerellä, Venäjän valtiovallan tavoitteeksi tuli *kolonisoida* eli asuttaa Muurmannin ranta pysyvästi.

Jotta Muurmannin rannalle ja Kuolan niemimaalle saatiin houkutelua suurempia siirtolaisvirtoja, vuonna 1868 annettiin uusi keisarillinen asetus *kolonistien* eli siirtolaisten oikeuksista. Asetuksella tulijat vapautettiin veroista ja sotaväenotoista määrärajoiksi sekä heille myönnettiin oikeudet tullivapaaseen ulkomaankauppaan ja elinkeinojen vapaaseen harjoittamiseen.

Suomalaisten Kuolan niemimaalle suuntautuneen muuttoliikkeen vetävinä tekijöinä toimivat siis Jäämeren tuottoisa kalastus ja kausikalastuksen pitkä perinne sekä keisarilliset privilegioasetukset. Nälkävuodet olivat puolestaan yksi työntävistä tekijöistä siirtolaisuudessa, ja lähtijöiden sosioekonominen tausta kertookin siirtolaisten hakeneen Kuolan niemimaalta ennen kaikkea parempaa elintasoja. Suurin osa suomalais-siirtolaisista oli lähtöisin Pohjois-Suomesta, etenkin Kuusamosta, Sotkamosta ja Kittilästä. Lähtijöiden sosioekonominen tausta oli hyvin samankaltainen ja suurin osa heistä oli maaseudun pieneläjiä.

Kuolan niemimaan suurin vähemmistö

Vuoden 1868 keisarillisen asetuksen myötä suomalaisten siirtolaisuus Kuolan niemimaalle saavutti huippunsa 1860- ja 1870-lukujen kuluessa, joskin muuttoliike jatkui lähes yhtä voimakkaana seuraavalla vuosikymmenelläkin. Näiden reilun kahden vuosikymmenen aikana syntyi suurin osa suomalaisten perustamista kolonioista Kuolanvuonon länsipuolelle eli läntiselle Muurmannille sekä kaksi uudisasutusta Kuolan niemimaan sisäosiin.

Suomalaisten siirtolaisuus Kuolan niemimaalle tahtui ja alkoi vähentyä 1880-luvun loppupuolella, jolloin kuolansuomalaisten lukumäärä oli noin 800 henkeä. Taantumisen taustalla oli ennen kaikkea Muurmannin rannan taloudellisen tilanteen heikkeneminen kalasaaliiden jäätyä useampana vuonna heikoiksi sekä se, ettei kaikilla tulijoilla odotukset vastanneet todellisuutta. Tämä vahvisti jo 1870-luvulla alkanutta Amerikan

siirtolaisuutta ja Amerikka muuttosuuntana yleisesti myös käänsi Pohjois-Suomen muuttovirtoja pois Jäämeren rannalta.

Kuolansuomalaisten lukumäärä jatkoi kasvuaan muuttomäärien taittumisen jälkeenkin tasaisesti ennen kaikkea syntyvyyden kautta. Keisariajan loppuun mennessä suomalaisia asui koko niemimaalla noin 40 eri kylässä tai asuinpaikassa yhteensä noin 1 700 henkeä. Suurin osa heistä asui läntisellä Muurmannin rannalla. Täällä suomalaisten asuttamien kylien väkimäärien kasvu loi painetta uusien asuinpaikkojen etsimiselle. Tämän seurauksena Kuolanvuonon ranta asutettiin suomalaisten toimesta 1890-luvulla ja 1900-luvun alkupuolella. Tuulomajojen seudulle syntyi puolenkymmentä suomalaisten talonpoikien asuttamaa kylää.

Keisariajan loppuun mennessä Kuolan niemimaalle suomalaisista siirtolaisista ja heidän jälkeläisistään oli muodostunut merkittävä vähemmistö, *kuolansuomalaiset*, joka oli koko niemimaan etnisistä vähemmistöistä suurin. Varsinaisen siirtolaisuuden hiipumisen jälkeen kuolansuomalaisten lukumäärää kasvattivat erityisesti 1910-luvulla Muurmannin radan rakentajiksi lähteneet metsäsavotoille ja tukinuittoihin pestautuneet sekä Suomen itsenäisyyden jälkeen punapakolaisina vuoden 1918 tapahtumien aikana ja niiden jälkeen rajan yli itään siirtyneet.

Elinkeinot ja elinolot

Kuolansuomalaisten tärkein elinkeino oli merikalastus, mutta sen ohessa he harjoittivat myös maanviljelystä ja erityisesti karjankasvatusta. Muita elinkeinoja Kuolan niemimaalla olikin yleisesti vähän. Viranomaiset ja Kuolasta matkakertomuksia laatineet aikalaiset pitivät suomalaisia kaikkein parhaimpina ja esimerkillisimpinä siirtolaisina.

Suomalaisten perustamista ja asuttamista kolonioista syntyi tiiviitä yhteisöjä, joissa pidettiin tiukasti kiinni omasta kielestä ja kulttuurista, eikä assimiloitumista tapahtunut, kuten ennen varsinaisen siirtolaisuuden alkua Kuolan niemimaalle kulkeutuneille harvoille suomalaisille oli tapahtunut. Kuolansuomalaiset identifioituivat voimakkaasti suomalaisiksi ja pitivät kiinni omasta kulttuuristaan ja yhteyksistään Suomeen.

Eniten haasteita kuolansuomalaisten elämälle aiheuttivat heikko oikeusturva ja ongelmat venäläisviranomaisten kanssa. Pappisissa asioissa suomalaissiirtolaiset joutuivat tukeutumaan ensinnä Pohjois-Norjan seurakuntiin, kunnes heidän keskuuteensa lähetettiin pappeja sielunhoitomatkalle.

Kolonisointi ja siirtolaiset

Venäjän keskusvallan tavoitteena oli alusta alkaen kolonisoida Kuolan niemimaa siten, että ulkomaalaiset siirtolaiset, eli lähinnä suomalaiset ja norjalaiset, olisivat toimineet esimerkiksi venäläisille. Tämä ei kuitenkaan toteutunut, vaan suurin osa muuttajista oli aluksi vain suomalaisia ja norjalaisia. Vasta vuoden 1868 privilegioasetuksen jälkeen useampia pomoreja ja karjalaisia alkoi asettua pysyvästi Muurmannin rannalle. Toinen idästä suuntautunut muuttoaalto alkoi vasta 1890-luvulla kolonoiden ja Arkangelin kaupungin välisen säännöllisen laivaliikenteen myötä, jolloin tulijoiden joukoissa alkoi olla myös venäläisiä.

1800-luvun loppupuolelle tullessa Venäjän keskusvallan suhtautuminen suomalaisia ja norjalaisia siirtolaisia kohtaan alkoi muuttua kielteisemmäksi. Tämä johtui ennen kaikkea Kuolan niemimaan strategisen merkityksen kasvamisesta, etenkin norjalaisen kauppiaiden kolonisteille myönnetyn tullittoman ulkomaankaupan hyväksikäytöstä sekä etnisesti jakautuneiden kolonioiden syntyisestä.

Mainittu venäläisten kielteinen suhtautuminen johti muun muassa alkoholikaupan kieltämiseen sekä ulkomaalaisten siirtolaisten kolonistioikeuksien panttaamiseen ja tarkempaan valvontaan. Suomalaisiirtolaisten kohdalla viimeksi mainitut tarkoittivat sitä, että passitta tulleita, vanhentuneilla passeilla oleskelleilta ja kolonisteiksi kirjautumattomia uhkasivat karkotukset. Suomalaisiirtolaiset tukeutuivat ongelmien edessä Suomen viranomaisiin ja esimerkiksi 1880-luvulla ongelmia ratkottiin väliaikaisesti Suomen kenraalikuvernööriin myöntämällä väliaikaisilla passeilla.

Yleisesti ottaen suomalaisten kirjautumiset kolonisteiksi ja siirtymiset Venäjän alamaiseksi tapahtuivat verrattain pitkän ajan, usein kymmenienkin vuosien kuluttua siirtolaiseksi lähtemisestä. Tämän aiheutti sekä edellä mainitut venäläisten toimet että suomalaisten oma toiminta. Suomalaisten muutot itsessään olivat usein suoraviivaisia muuttoja pidempiä prosesseja. Osin lähtijöillä Jäämeren ranta oli vain muuttosuunta ilman tarkempaa päämäärää, ja Muurmannin rannalle päädyttiin usein Norjan puoleisen rannan kautta. Usein siirtolaiseksi lähetettiin ilman passia tai passi hankittiin vasta myöhemmin jalkikäteen.

Sielunhoitomatkat ja oma seurakunta

Suomessa Muurmannin rannalle suuntautuneeseen siirtolaisuuteen ei aluksi kiinnitetty

paljoakaan huomiota. Ensimmäisenä asian huomioi Kuolajärven kirkkoherra Johan Fredrik Thauvón vuonna 1868. Tuolloin hän sai kuulla mainituilla seuduilla asuneista suomalaissiirtolaisista ja kirjoitti asian välittömästi Kuopion tuomiokapitulille saadaksesen tehdä sielunhoitomatkan näiden noin 300 Muurmannin rannalla asuneen suomalaisen keskuuteen. Thauvónin matka toteutui kesällä 1870, kun lupa siihen oli saatu Venäjän keisarikunnan sisäasiainministeriöltä ja Suomen Senaatti oli myöntänyt varat matkaa varten.

Vuoden 1870 jälkeen kirkkoherra Thauvón teki Jäämeren rannalle matkan vielä seuraavana neljänä kesänä, minkä jälkeen Suomen valtion varoin Muurmannin rannalle lähetettiin epäsäännöllisin välein yhdeksän kertaa suomalainen pappi huolehtimaan alueen luterilaisten siirtolaisten sielunhoidosta aina vuoteen 1890 asti, jolloin luterilaisten pappien vierailut Suomesta kiellettiin väitetyyn ortodoksien käännyttämiseen vedoten.

Tämän jälkeen Suomen valtio kustansi Muurmannin rannalle luterilaisia pappeja Inkeristä lähes vuosittain, kunnes vuonna 1903 rannikolle perustettiin oma Muurmannin evankelis-luterilainen seurakunta ja Kuolan niemimaan luterilaiset saivat oman vakituksen papin. Muurmannin seurakunnan toiminta lakkasi, kun sen kirkkoherra Antti Kustaa Vuotila tuli Venäjän sisällissodan aikana karkotetuksi vuonna 1917.

Keisarin lupaus

Karjalankannaksella sijainnut Siestarjoen asetehtaan alue siirrettiin vuonna 1864 Suomen suuriruhtinaskunnasta Pietarin kuvernementtiin ja siirtoa koskeneessa asetuksessa keisari Aleksanteri II lupasi korvata tämän aluesiirron suomalaisille kalastusalueella Jäämeren rannalla. Asetuksen maininta ei kuitenkaan johtanut konkreettisiin päätöksiin, eikä myöhemmin vuonna 1882 Suomen suuriruhtinaskunnan valtiopäivillä tehty anomus johtanut suomalaisten toivomaan lopputulokseen. Myöhemmin tämän suunnitellut hankkeet eivät sopineet keisarillisen Venäjän suurvalta- ja yhtenäistämisyhkämyksiin, joten keisarin lupaus jäi täyttämättä ennen keisarikunnan romahtamista.

Suomalaisten hallinnoima alue Jäämeren rannalla toteutui kuitenkin itsenäistymisen jälkeen, kun Tarton rauhassa vuonna 1920 osa läntistä Muurmannin rantaa tuli liitetyksi Suomeen Petsamona. Noin kaksi kolmasosaa kuolansuomalaisista jäi kuitenkin rajan itäpuolelle ja suurin osa heistä jatkoi elämää Neuvosto-Venäjällä ja myöhemmin Neuvostoliitossa. Aiemmin suhteellisen avoimena

ollut valtioraja Petsamossa sulkeutui 1920-luvun puolivälissä.

Kuolansuomalaisten kohtalo

Neuvostohallinto tavoitti Kuolan niemimaan hiljalleen ja viimeiset rajan itäpuolelle jääneet kuolansuomalaisten asuttamat kylät kollektivisoitiin 1930-luvulla. Tähän asti heidän elämänsä oli jatkunut lähestulkoon samanlaisena kuin keisariaikanakin. Lopulta tuhannet suomalaistaustaiset Kuolan asukkaat menettivät henkensä tai tuomittiin pitkiin vankeusrangaistuksiin Stalinin poliittisissa vainoissa 1930-luvun loppupuolella.

Viimeiset Kuolan suomalaiskylät tyhjenivät vuonna 1940, kun NKVD:n eli Neuvostoliiton sisäasiankomissariaatin käskyllä koko Kuolan niemimaa tyhjennettiin ”rajanaapurikansoista”, kaikista ei-venäläisistä, ja alueelta pakkosiirrettiin yhteensä 6 973 suomalaista, norjalaista ja ruotsalaista asukasta Karjalan sosialistiseen neuvostotasavaltaan. Karjalasta heitä evakuoitiin jatkosodan tieltä edelleen muun muassa Arkangelin alueelle. Toisen maailmansodan jälkeen vain harva karkotuksesta selvinneistä pääsi tai pystyi palaamaan kotiseuduilleen Kuolan niemimaalle.

Vainojen ja pakkosiirtojen seurauksena Kuolan niemimaan suomalainen yhteisö yksinkertaisesti katosi ja lakkasi olemasta. Muutamaa Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen pystytettyä pientä muistomerkkiä lukuun ottamatta lähes kaikki jäljet Kuolan niemimaan suomalaisesta historiasta on pyyhitty

näkyvistä. Konkreettisella tavalla tämä näkyy esimerkiksi Uurassa, aiemmassa Muurmannin rannan suurimmassa suomalaiskylässä, missä suomalaisten vanha hautausmaa on päällystetty betonilla ja sen päälle on rakennettu venäläinen rajavartioasema. Näin kuolansuomalaisista tuli monella tapaa *historian unohtamia*. Historiantutkimuksessa Kuolan kolonisaatiosta ja kuolansuomalaisista on kiinnostuttu laajemmin vasta nykyaikana.

Lähteet

- Engman, Max (2005). *Suureen itään. Suomalaiset Venäjällä ja Aasiassa*. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 5. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Kuitula, Mikko (2020). *Muurmannin rannalle ja Venäjän Lappiin. Suomalaisten siirtolaisuus Kuolan niemimaalle ja kuolansuomalaiset 1858–1917*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Lappalainen, Tarja & Martti Turtola (2019). *Stalinin tappamat. Muurmannin suomalaisten pitkä ja musta yö*. Helsinki: Docendo.
- Nielsen, Jens Petter & Alexei Yurchenko (toim). (2005). *In the North My Nest is Made. Studies in the History of the Murman Colonization 1860–1940*. Pietari: European University of St. Petersburg.
- Onnela, Samuli (1973). *Muurmannin rannan luterilaiset v. 1887–1888. Scripta Historica III. Acta Societatis Historicae Ouluensis*. Oulu: Oulun Historiaseura.

Maarit Lamminmäki

VTK, ETM
Suomen Syöpärekisteri

Kuva: Sari Aarnipuu.



Maastamuutto suomalaisissa sanomalehdissä vuosina 1902, 1970 ja 2016

Avainsanat: maastamuutto, siirtolaisuus, aivovuoto, lehdistö

Maastamuuttoa on käsitelty suomalaisessa lehdistössä sekä valtakunnan tasolla että alueellisesti Amerikan muuton ajoista lähtien. Lähestymistapa ja kehukset, joissa maastamuuttoa tarkastellaan, ovat kuitenkin vaihdelleet: vuonna 1902 maastamuuttoa lähestyttiin isänmaallisuuden ja uhan, vuonna 1970 epäonnistuneen talous-, työvoima- ja aluepolitiikan sekä vuonna 2016 yksilön toimijuuden kehyksistä. Siirtolaisuuskäsitteen käyttö on muuttunut vuosikymmenten kuluessa. Mitä enemmän muuttajan toimijuus uutisoinnissa korostuu, sitä epätodennäköisempää on, että häntä kutsutaan siirtolaiseksi. Siirtolaisuuden ja maastamuuton rinnalle on noussut termi aivovuoto. Artikkelini pohjautuu Helsingin yliopiston talous- ja sosiaalishistorian oppiaineeseen tehtyyn kandidaatintutkielmaani, jonka tutkimusaineistona olivat Suomessa 1902, 1970 ja 2016 ilmestyneet suomenkieliset sanomalehdet Helsingin Sanomat, Kaleva ja Päivälehti. Tarkastelun kohteena olivat sanomalehdissä julkaistujen uutisten ja muiden kirjoitusten ilmiöstä esiin nostamat teemat, rinnastukset, puhetapa ja sävy sekä lehdistön tavat kehystää maastamuuttoa koskevaa kirjoittelua.

Suomeen saapui vuoden 2015 aikana aiempia vuosia enemmän turvapaikanhakijoita, ja niin perinteisessä kuin sosiaalisessakin mediassa alettiin käydä aiheesta vilkasta keskustelua. Puheissa puututtiin myös sanavalintoihin, joita ihmisistä ja muuttoliikkeestä

käytettiin, kun uutisoitiin maahan saapuvien vyörystä, tulvasta ja aallosta. Puhuminen ihmisistä hallitsemattomana luonnonvoimana nähtiin joko perusteltuna tai nöyryyttävänä kielikuvana. Uutisointi ja siitä käyty keskustelu saivat minut pohtimaan maastamuuton uutisointia, jonka tarkastelu on jäänyt maahanmuuttouutisointia vähemmälle huomiolle, ja päätin tehdä talous- ja sosiaalishistorian kandidaatintutkielmani aiheesta.

Vertailin työssäni lehdistön välittämää kuvaa maastamuutosta ja maastamuuttajista Suomessa eri aikakausina, 1900-luvun alun Amerikkaan muuton, 1960–70-luvuilla Ruotsiin suuntautuneen sekä viimeaikaisen, 2010-luvun suomalaissiirtolaisuuden aikaan. Tutkimusaineistoni koostui vuosien 1902, 1970 ja 2016 Helsingin Sanomien (vuonna 1902 nimellä Päivälehti) ja Kalevan julkaisuista, joita oli yhteensä 1 702. Etsin tutkimusaiheittani käsitteleviä juttuja joko hakusanojen avulla tai mikrofilmitallenteilta systemaattisesti selaten. Tarkastelun kohteena olivat sanomalehtien ilmiöstä esiin nostamat teemat, rinnastukset, puhetapa ja sävy sekä lehdistön tavat kehystää maastamuuttoa koskevaa kirjoittelua.

Siirtolaiskuumetta, toivottomuutta ja aivovuotoa

”Siirtolaisuus on maan waiwa” kirjoitettiin Kalevassa 17. maaliskuuta 1902 julkaistussa

jutussa, jonka otsikkona oli Kirje Kokkolasta. Lehtikirjoituksia vertaillen saa ensi alkuun kuvan, että näin todellakin on. Siirtolaisuus ja maastamuutto käsitellään jonain normaalityylisellä poikkeavana ja useimmiten ikävänä tapahtumana. Maastamuutto nähdään kaikin aikoina uhkana. Sanavalinnat kuume, tulva ja vuoto korostavat syntyvää mielikuvaa. Jopa vuonna 2016, globalisaation ja ylijärjestyksen aikana, koulutettujen ihmisten maastamuutto synnyttää puheen aiuvuodosta ja -viennistä. Siirtolaisuuden tarjoamia mahdollisuuksia ei sen sijaan nähdä – osamisen jakamisesta, vaihdosta tai kierrosta ei puhuta lainkaan.

Maastamuuttajat eivät ole minään aikakautena yhtenäinen ryhmä. Silti muuttajista annetaan usein yksipuolinen kuva. Toki eri aikoina korostuvat eri ikäryhmät, sukupuolet sekä ammatti- ja koulutusryhmät. Ruotsiin vuonna 1970 muuttaneiden joukossa on silmiinpistävää lähtijöiden nuori ikä ja lasten osuus. Yli 70 prosenttia maasta muuttaneista oli tilastotietojen mukaan alle 25-vuotiaita. Vuonna 1902 kaksi kolmasosa muuttaneista oli miehiä. Ammattiluokitain suurin muuttajaryhmä olivat loiset ja mäkitupalaiset, joita oli maastamuuttajista neljäsosa. Vuonna 2016 muuttaneiden enemmistö (55 %) oli naisia. Koulutusasteen mukaan tarkasteltuna suurin muuttajaryhmä oli toisen asteen koulutuksen saaneet, joita oli 40 prosenttia täysi-ikäisistä maastamuuttajista.

Päivälehdessä ja Kalevassa uutisoitiin vuoden 1902 aikana siirtolaisuudesta toistuvasti. Esiin nousseita teemoja olivat maastamuuton määrä ja muuttajien jakauma, taloudelliset ja muut maastamuuton syyt ja seuraukset sekä siirtolaisten matkanteko ja elämä uudella mantereella. Suomalaisten maastamuutosta käytettiin vuosisadan alussa yleisimmin termiä siirtolaisuus. Päivälehdessä oli jonkin verran enemmän kirjoituksia myös muiden maiden siirtolaisuudesta. Kalevassa jutut keskittyivät Suomeen, ja niiden joukossa oli useampia siirtolaisuuteen kärkevästi ja kielteisesti kantaa ottavia. Silti molemmissa lehdissä julkaistiin myös kirjoituksia, joissa siirtolaisuuden syitä ja seurauksia tarkasteltiin useasta näkökulmasta. Kirjoitusten sävy vaihteli paljon. Joukossa oli laimean positiivisia ja neutraaleja tiedotteita, mutta myös hyökkäviä ja uhkakuvia ja pelkoa herätteleviä tekstejä. Lehtien toimistusten ohella äänen pääsivät eri yhdistykset, yksityiset ihmiset, laivayhtiön edustajat sekä Amerikassa jo asuvat siirtolaiset. Maastamuuttoa suunnittelevia ei kuultu, vaikka muuton syitä arvuuteltiin tai niistä kirjoitettiin varmoina tietoina.

Maastamuuttoa lähestytään vuosisadan alun lehdissä toistuvasti isänmaallisuuden ja uhan kehyksistä, joista ensin mainitun esiintymättömyys voidaan myös nähdä osana uhkaa. Ilmiön haitallisuus ja poikkeavuus normaaliin kansakunnan tilaan käy ilmi sanavalinnoissa, kun kirjoitetaan muun muassa kuumeesta ja tulvasta. Isänmaallisuutta tai sen puutetta korostavat jutut nostavat esiin kotiin jätetyt perheenjäsenet, autioituvat kylät ja laiskuuden. Maastamuutto tuodaan selvästi esiin yksilön ratkaisuna. Maastamuuton tilastointiin ja muuttajien seurantaan liittyvät uutiset nojaavat viranomaisten ylläpitämiin tilastoihin. Vaikka näiden uutisten sävy onkin useimmiten neutraali, ovat ne osoitus siitä, että maastamuutto on viranomaisten valvomaa. Ilmiö esitettiin mediassa siis myös kontrollin kehyksestä.

Vuonna 1970 ilmiön käsittelyssä painotuvat viranomaisten, poliitikkojen ja muiden hallinnon tai työelämän asiantuntijoiden näkemykset. Ministerit, maaherrat, ammattiyhdistysliikkeen edustajat, kansanedustajat ja tutkijat kirjoittavat aiheesta ja esittävät ratkaisuja ongelmalliseksi koettuun ilmiöön omissa nimissään tai heidän puheitaan ja esitelmiään siteerataan. Maastamuuttajien omia kirjoituksia ei ole, ja heidän haastattelunsa jäävät lehdistössä sivuosaan. Maastamuutto näyttäytyy rakenteellisena ilmiönä, ei yksilöiden elämänkulkuna ja toimijuutta esiin tuovana toimintana. Suomessa järjestettiin maaliskuussa 1970 eduskuntavaalit. On siis luonnollista, että niiden lähestyminen näkyy alkuvuonna molemmissa lehdissä poliittisen näkökulman korostumisena. Muuttotappiosta ja Suomen väkimäärän laskusta kerrotaan lukuja, jotka ovat "hälyttäviä" ja "huolestuttavat". Muuttajia on tasaisena "virtana", muuttoliike on "paniikinomaisen rajua" ja siirtolaisuuden "hyökyaalto" kulkee kohti Ruotsia. Uuteen ennätykseen noussutta maastamuuttoa verrataan jopa nälkävuosiin.

Muuttoliike pois maasta oli vuonna 2016 huomattavasti vähäisempää kuin reilut sata vuotta aiemmin ja vuonna 1970, jolloin noin yhdeksän promillea väestöstä muutti maasta. Tämä luonnollisesti näkyy myös sanomalehtikirjoittelun määrässä, ja maastamuutto onkin ilmiönä läsnä vuoden 2016 lehdissä vain satunnaisesti. Äänen pääsevät tällöin erityisesti koulutetut muuttaneet tai potentiaaliset muuttajat, pärjäävät ja aktiiviset ihmiset, joiden elämä on nivoutunut osaksi globaalia ja verkottunutta maailmaa. Maastamuutto on jatkuva prosessi, jolle ei näy selkeää alkua, eikä loppua. Heidän rinnallaan kuullaan asiantuntijoita. Ilmiötä tarkastellaan pääasiassa globaalin maailman ja yksilökeskeisen toimijuuden ja valintojen kehyksistä.

Vuoden 2016 lehtijuttujen perusteella yksi merkittävimmistä lähtöön sysäävistä syistä on asenneilmapiiri Suomessa. Jutuissa viitataan arvomaailmojen jännitteisiin ja yhteiskunnassa vallitseviin mielipiteisiin. Erityisesti Helsingin Sanomissa nousevat esiin myös yliopistojen rahoitukseen tehdyt leikkaukset, joiden yhtenä seurauksena mainitaan maastamuuton uhkaava kasvu. Mahdollisimpia muuttajia ovat kirjoitusten mukaan lahjakaimmat ja muun muassa "opettajien kerma". Aivovuotoa verrataan sulavaan jäätikköön, kun odotetaan korkeasti koulutettujen virtaavan ulkomaille. Poikkeuksellisen laajasta huippututkijoiden alkaneesta paosta uutisoidaan, mutta ilmiötä ei suhteuteta aiempiin muuttoihin tai maahan edelleen jääviin.

Asiantuntijoiden, tutkijoiden ja opiskelijoiden ohella maastamuuttoa tarkastellaan Espanjaan tai muualle Etelä-Eurooppaan muuttaneiden eläkeläisten näkökulmasta. Näissä uutisissa nousevat esiin syytökset veropakolaisuudesta, jota pidetään epäisänmaallisena. Isänmaallisuuden vaade tai epäily epäisänmaallisuudesta ei vastaavalla tavalla nouse esiin nuoremmissa muuttajista kertovissa jutuissa, vaikka Suomen verotappio mainittaisiinkin.

Pettureita, uhreja ja aktiivisia toimijoita

Vaikka kirjoittelussa on eri vuosina paljon yhtäläisyyksiä, on siinä kuitenkin jokaisena vuonna erilainen sävy, ja lehtien valitsemat cheykset ilmiön tarkasteluun vaihtelevat aikakausittain. Siinä missä vuoden 1902 siirtolaisuus nähtiin pääosin isänmaallisen Suomen petturuutena, olivat vuoden 1970 maastamuuttajat lehtikirjoitusten mukaan väränlaisen politiikan uhreja ja pakotettuja lähtemään. Muuttajat ja valtio asetettiin vastakkain. Uhrius jäi vuoden 2016 kirjoittelussa sivuun, mutta Suomen kyvyttömyys tarjota näkymiä mielekkästä ja innostavasta tulevaisuudesta nousi silloinkin jutuissa esiin.

Kehystämisen tavoissa ja lehdissä esiin nostetuissa teemoissa oli eroja myös alueiden välillä. Helsingin Sanomat oli kannanotoissaan Kalevaa pidättyväisempi vuosina 1902 ja 1970. On luonnollista, että väkimäärän suhteellisen suuri väheneminen Pohjanmaalla ja Pohjois-Suomessa noina vuosina lisäsi sekä Kalevassa julkaistujen kirjoitusten määrää että terävöitti puheita. Yliopistoväen maastamuutto koettiin ilmeisesti vuonna 2016 erityisesti pääkaupunkia koskettavana alueellisena uhkana, mikä nosti aivovuoto-keskustelun Helsingin Sanomien palstoille joksikin aikaa.

Juttujen määrä kertoi ilmiön merkittävyydestä kunakin ajanjaksona. Maastamu-

ton ollessa kiivaimmillaan vuonna 1970, sitä käsiteltiin toistuvasti muun muassa lehtien pääkirjoituksissa. Myös vuoden 1902 lehdet nostivat siirtolaisuuden säännöllisesti juttuaiheeksi, ja maastamuuttajien määrät uutisoitiin tarkasti paikkakunnittain. Vuonna 2016 maastamuutto jäi marginaaliin, maahanmuuton ja siitä käydyn keskustelun jalkoihin.

Muuttajat itse pääsevät kunnolla ääneen vasta vuoden 2016 lehdissä. Silloinkin äänestä ovat enimmäkseen vain tietynlaiset, koulutetut ja asiantuntijoina toimivat muuttajat, iso osa muuttaneesta kansasta jää edelleen vaille puheenvuoroa. Asiantuntijuudella on merkittävä rooli siirtolaisuusteeman käsitelyssä myös vuonna 1970, kun siirtolaisuutta käsitellään enimmäkseen politiikan cheyksissä. Asiantuntijuus on silloin poliitikkojen ja viranomaisten asiantuntijuutta.

Siirtolaisuuskäsitteen käytössä on viimeisten 50 vuoden aikana tapahtunut selvä muutos. Suomalaiset maastamuuttajat olivat 1900-luvun alussa ja 1970-luvulla lehdistön kielenkäytössä siirtolaisia. 2000-luvulla siirtolaiset ovat muualla. Sana näyttää yhdistyvän sekä muuttajien lähtömaiden asemaan maailmanpolitiikassa että heidän asemaansa siirtolaisina. Mitä enemmän muuttajan toimijuus uutisoinnissa korostui, sitä epätodennäköisempää oli, että häntä kutsuttiin siirtolaiseksi. Esimerkkinä siirtolaisuuskäsitteen käytöstä on Kalevassa 14. helmikuuta 2016 julkaistu juttu Espanjassa asuvista suomalaiseläkeläisistä ja Espanjan vanhuksia hoitavista siirtolaisista. Molemmat ryhmät ovat maahanmuuttajia, mutta suomalaisista ei kertaakaan puhuta jutussa siirtolaisina. Kun puhuttiin siirtolaisuudesta Suomen ja suomalaisten yhteydessä, sillä viitattiin useimmiten menneeseen aikaan, joko Amerikan siirtolaisuuteen tai Ruotsiin muuttoon. Suomalaisen maastamuutto siirtolaisuutena nousi nykyaikana esiin vain asiantuntijoiden ja tutkijoiden haastatteluissa ja mielipidekirjoituksissa.

Lopuksi

Tutkielmani tuloksia ei voi yleistää kattamaan maastamuuton käsittelyä koko suomalaisessa mediakentässä, eikä se ollut tarkoituksaan. Tavoitteenani oli kuvata ja vertailla lehdistön välittämää kuvaa maastamuutosta ja maastamuuttajista Suomessa eri aikakausina valitun aineiston pohjalta. Aineiston valinta on luonnollisesti vaikuttanut tekemiini tulkintoihin. Siirtolaisuudesta olisi todennäköisesti noussut esiin muitakin teemoja, jos olisin valinnut aineistoksi esimerkiksi Työmies-lehden vuodelta 1902 tai

ammattilehdet vuodelta 2016. Samoin tulkin-tani Ruotsiin muuton kytkemisestä pääosin poliittiseen puheeseen olisi voinut muuttua, jos olisin tarkastellut kirjoittelua useampana peräkkäisenä vuonna, en vain eduskuntavaali-vuonna 1970. Maastamuuton ja lehdistön siitä antaman kuvan vertailua olisikin hyvä jatkotutkimuksissa syventää ja yhdistää maastamuuttajien omaan kertomaan.

Aineistona käytetyt sanomalehdet

Helsingin Sanomat, numerot 1–352, 1970 ja numerot 1–354, 2016.

Kaleva, numerot 1–303, 1902, numerot 1–116 ja 265–352, 1970 ja numerot 1–118 ja 269–356, 2016.

Päivälehti, numerot 1–303, 1902



Esityksiä vuoden 2021 palkinnon saajaksi vastaanotetaan 30.4. asti!

Turussa toimiva Siirtolaisuusinstituutti perusti John Mortonin nimeä kantavan tunnustuspalkinnon keväällä 2010. Palkinto myönnetään vuosittain muuttoliikkeiden ja monikulttuurisuuden hyväksi tehdystä erittäin ansiokkaasta työstä tai teosta. Tunnustus voidaan myöntää henkilölle, yhteisölle tai viranomaiselle. Tunnustuspalkintoon oikeuttavan teon on liityttävä suomalaiseen tai Suomessa tapahtuneeseen muuttoliikkeeseen.

Palkinnosta päättää Siirtolaisuusinstituutin hallitus. Hallitus voi nimetä palkinnon saajan myös muiden kuin esitettyjen ehdokkaiden joukosta. Esityksiä voivat tehdä koti- ja ulkomaiset yhteisöt sekä yksityiset henkilöt. Esityksiä palkinnon saajista voi tehdä 30.4.2021 asti.

**Esitykset voi lähettää osoitteeseen: kirsi.sainio@utu.fi
Viestin aiheeksi: John Morton**

Mika Raunio

HL, Erikoistutkija
Siirtolaisuusinstituutti
mika.raunio@migrationinstitute.fi

Toni Ahvenainen

YTM, Tutkija
Siirtolaisuusinstituutti
toni.ahvenainen@migrationinstitute.fi

Markku Mattila

FT, dosentti, Erikoistutkija
Siirtolaisuusinstituutti
markku.mattila@migrationinstitute.fi



Muuttoliike muuttaa alueen identiteettiä – paluumuuttajat Seinäjoen kaupunkiseudun uuden tarinan kertojina

Avainsanat: Seinäjoen kaupunkiseutu, paluumuutto, aluekehitys, kulttuurinen oppiminen, moderni pohjalaisuus

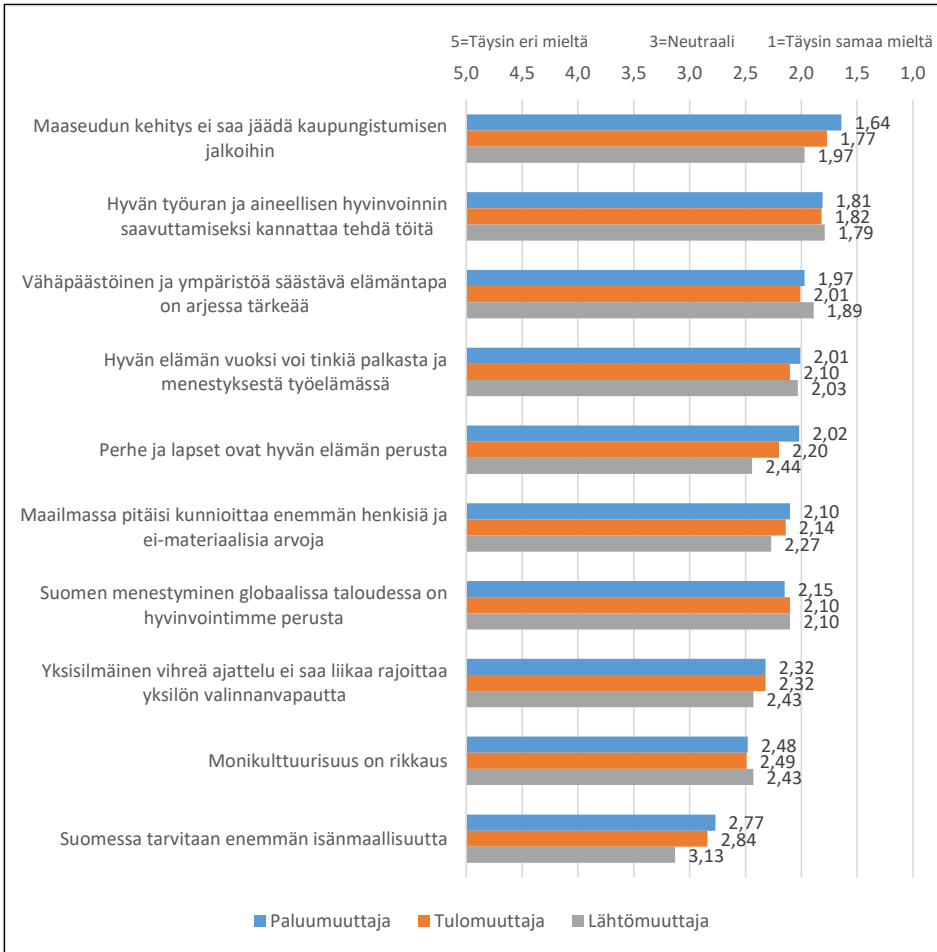
Siirtolaisuusinstituutin Seinäjoen yksikön hankkeessa (www.muuttomoottori.fi) tutkitaan Seinäjoen kaupunkiseudun muuttoliikettä aluekehityksen viitekehityksessä. Tutkimus tuottaa alueen kunnille politiikkasuosituksia, joilla vahvistetaan seudun kehitystä ja vetovoimaa. Yksi tunnistetuista kehityspoluista on seudun kulttuurinen muutos, jota katalysoivat erityisesti suurilta kaupunkiseuduilta palaavat paluumuuttajat. Seinäjoen kaupunkiseutu onkin hyvä esimerkki siitä, miten muuttoliike muovaa alueen kehitystä ja identiteettiä positiivisella tavalla.

Alueen tarina on sen ihmisten tarina. Kun ihmiset muuttuvat, myös alueen tarina muuttuu. Näin tapahtuu myös Seinäjoen kaupunkiseudulla, missä tarina pohjalaisuudesta on uuden muuttoliikkeen myötä saanut monia uusia sävyjä. Taustalla on osittain kyse maailman muuttumisesta, mutta muutos saavuttaa Seinäjoen kaupunkiseudun muuttoliikkeen seurauksena. Yhteiskunnallinen muutos edellyttää pääsääntöisesti uutta osaamista sekä uusia osaamisen käyttöä ohjaavia ajattelutapoja ja arvostuksia. Muuttoliike on keskeinen ilmiö, jonka kautta nämä muutokset toteutuvat ja leviävät alueilta toisille. Kun lähdetään toiseen kaupunkiin työhön tai opiskelemaan, opitaan paljon muutakin kuin ammattiin liittyvää osaa-

mista. Opitaan omakohtaisen kokemuksen kautta uusia kulttuurisia näkemyksiä, tapoja ja arvoja. Laajassa mitassa tämä kollektiivinen oppiminen on tunnistettu keskeiseksi yhteiskunnallisen muutoksen voimavaraksi ja kiihdyttäjäksi. Tämän päivän Suomessa yhä suurempi osa eteläpohjalaisista muuttaa oman kotiseutunsa ulkopuolelle suurille kaupunkiseuduille, joko pysyvästi tai useammaksi vuodeksi. Kun osa heistä palaa myöhemmin takaisin omille kotiseuduilleen Etelä-Pohjanmaalle, tuovat he mukanaan uusia ajattelutapoja, vaikutteita ja elämäntapoja, joiden myötä myös pohjalaisuutta joudutaan tulkitsemaan uudelleen. Tällöin tapahtuu kulttuurista oppimista, joka avaa uusia mahdollisuuksia ja kehityspolkuja seudulle.

Modernit pohjalaiset kertovat perinteisen pohjalaisuuden tarinaa uudella tavalla

Suurilta kaupunkiseuduilta Seinäjoen kaupunkiseudulle kohdistuva paluumuutto muotoilee pohjalaisuutta uudelleen. Tämä tapahtuu, kun kaupungistuneet paluumuuttajat saapuvat seudulle ja joutuvat siellä neuvottelemaan uudelleen oman identiteettinsä suhdetta alueen perinteiseen tarinaan. Nimeämme ilmiön tässä *moderniksi*



Kuvio 1. Kuinka hyvin seuraavat väittämät vastaavat omaa näkemystäsi? (n=601)

pohjalaisuudeksi joidenkin haastateltavien käyttämän ilmaisun mukaisesti. Karkeimmillaan moderni pohjalaisuus on erontekoa paluumuuttajien nykyisen arvomaailman ja stereotyyppisen pohjalaisuuden välillä, jota määrittelevät käsitykset "juroista puukojunkkareista" sekä monet muut mustavalkoiset ja vanhentuneet käsitykset. Moni pohjalainen paluumuuttaja haluaa päivittää perinteiset käsitykset pohjalaisista 2020-luvulle, mutta samalla myös säilyttää ja usein myös korostaa pohjalaisuuteen liitettyjä arvokkaita ominaisuuksia.

Moderni pohjalaisuus pyrkiikin luomaan erontekoa entiseen nostamalla esiin sellaisia uusia tekijöitä, joihin 2020-luvun pohjalaisuus tulisi kiinnittää. Siten moderni pohjalaisuus viittaa enemmänkin mielenmaisemaan kuin selkeästi määriteltyyn ihmisryhmään ja uudenlaisena asennoitumisena se rajautuu laajemmalle kuin pelkästään seudulle palanneisiin paluumuuttajiin. Se

voidaan tietyn varauksin kiinnittää myös niihin ihmisiin, jotka ovat omaksuneet usein urbaaneiksi miellettyjä ominaisuuksia avoimuudesta, kansainvälisyydestä ja kaupunkikulttuurista, mutta samalla arvostavat ja ylläpitävät myös perinteisiä pohjalaisia arvoja. Se ei korosta maaseudun ja kaupungin välistä vastakkainasettelua, vaan ennemminkin yhdistelee niiden parhaita puolia ja pyrkii muodostamaan ajatusta "urbaanista kylästä".

Minkälaisia arvoja moderni pohjalaisuus sitten pitää sisällään? Esitimme tutkimuksemme eri muuttajaryhmille yhdeksän erilaista väittämää (kuvio 1). Muuttajien arvot ovat pääsääntöisesti samansuuntaisia sekä tulo-, paluu- että lähtömuuttajien ryhmässä, mutta kokonaisuutena arvojen erot kertovat pohjalaisuuden muutoksesta.

Kaikille muuttajaryhmille yhteistä näyttää olevan maaseudun kehityksen turvaamisen tärkeys. Tähän näkemykseen tosin paluu- että tulomuuttajat yhtyvät hieman

useammin kuin lähtömuuttajat. Kuitenkin *maaseudun kehitys, ahkera työnteko ja ympäristöä säästävä elämäntapa* ovat kaikkia vastaajia – moderneja pohjalaisia – eniten määrittävät arvot. *Hyvän elämän ja ei-materiaalisten arvojen kunnioitus* on myös tyypillistä vastaajille, erityisesti paluumuuttajille. Hyvän elämän tulkintaan liittyy kuitenkin myös eniten ryhmiä erottava arvo eli paluumuuttajat korostavat *lasten roolia hyvän elämän perustana* muita enemmän. Suurilla kaupunkiseuduilla asuvat vastaajat ovat myös nuorempia (mediaani-ikä 26 vuotta) kuin paluumuuttajat (mediaani-ikä 34 vuotta), mikä selittänee osaltaan tätä eroa: tulkitsemme korkeamman mediaani-ian merkitsevän sitä, että vastaajalla todennäköisemmin on lapsia tai hän ajattelee niitä hankkivansa kuin matalamman mediaani-ian omaavan ryhmän jäsen. Myös tarve menestyä globaalissa taloudessa on omaksuttu näkemykseksi, jota ei juurikaan kyseenalaisteta. Kiinnostavampaa on kuitenkin se, että myös melko latautunut väittämä yksisilmäisestä vihreästä ajattelusta yksilön vapautta rajoittavana tekijänä on lähellä neutraalia suhtautumista, vaikka juuri maaseutumaisilla alueilla monet ympäristön suojeluun liittyvät säädökset ovat aiheuttaneet merkittäviä vaikutuksia ihmisten työhön ja arkeen. Tästä huolimatta suhtautuminen on hyvin maltillista. Samoin *monikulttuurisuuden* näkeminen arvona määrittelee vastaajia enemmän kuin *isänmaallisuuden lisäämisen* tarve, vaikka molempiin suhtautumien on hyvin maltillista ja lähellä neutraalia. Suurilla kaupunkiseuduilla parhaillaan asuvat vastaajat erottuvat kuitenkin tässä suhtautumisessaan isänmaallisuuden lisäämiseen, jonka tarpeellisuudesta he olivat ennemminkin erimieltä kuin samaa mieltä.

Näistä lähtökohdista katsottuna, voitaneen juro puukkojunkkari unohtaa tämän päivän eteläpohjalaisuutta ilmentävästä kuvastosta. Jo näistä yksinkertaistavista ja ihmisten arvoa maailmaa kapeasti tulkitsevistä päätelmistä voidaan tunnistaa moniarvoinen ja maltillinen sävy, joka kuvaa modernia pohjalaisuutta huomattavasti paremmin kuin perinteiseen pohjalaisuuteen liitetyt käsitykset. Ympäristöön liittyvät kysymykset on sisäistetty, mutta samalla tunnustetaan monet haasteet, joita käytännön toteuttaminen edellyttää erityisesti maaseudulla ja pienemmissä kaupungeissa. Työ ja ahkeruus ovat arvossaan, mutta ei kuitenkaan hyvän elämän itsetarkoitus tai pääasia. Suhtautuminen monikulttuurisuuteen ja isänmaallisuuteen on maltillista, eivätkä teemat korostu jo mainittujen – ja lähempänä ihmisten arkea olevien – arvojen ylitse.

Modernit pohjalaiset eivät siis halua eroon perinteisestä pohjalaisuudesta, vaan

kyse on sen päivittämisestä vastaamaan nykyajan tarpeita ja todellisuutta. Perinteisemmät tulkinnat esimerkiksi yksin pärjäämisen kulttuurista tai ennakkoluuloisuudesta uutta kohtaa halutaan osin uudelleen sanoittaa positiiviseksi voimavaraksi. Pärjäämisen kulttuuri täydennettynä sopivalla määrällä yhdessä tekemistä ja armollisuutta itselle luovat vahvan pohjan yrittämiselle ja hankalissakin tilanteissa eteenpäin menemiselle.

Se vanha pohjalaisuus on jossain määrin sellainen jarruttava tekijä. Se on se mielikuva, että me ollaan kauhean itsellisiä. Se ehkä se itsellisyys, että meidän pitäisi enemmän tuoda esiin myös sellaista talkoohenkeä ja yhdessä tekemistä. Se itsellisyys näyttäyty vähän niin, että teette kaiken yksin, ettekä kenenkään kanssa. Että kaikki pitää itse tehdä, sen sijaan, että korostettaisiin näitä asioita, että yhdessä näitä tehdään. Jollain talkooporukalla vaikka. Ehkä tää pohjalaisuus näyttää tästä syystä, että meillä on hirveän sisäänpäin lämpiävät piirit. Mä luulen, että se tulee sellaisesta vanhasta pohjalaisuudesta. Mä luulen, että sitten tää niinku oma sukupolveni, meillä se on enemmän sitä yhteistyötä. – Paluumuuttaja, 33-vuotias korkeakoulutettu parisuhteessa oleva mies.

Muuttoliikkeeseen liittyvä julkinen keskustelu maalaakin usein liian mustavalkoista kuvaa muuttajien monisävyisestä joukosta. Rakentamalla uudenlaista tulkintaa pohjalaisuudesta modernit pohjalaiset murtavat yksinkertaistettua ja osin poliittiseen peliin kehitettyä vastakkainasettelua maaseudun ja kaupungin välillä. Samalla heillä on merkittävä sillanrakentajan rooli alueen menneisyyden ja tulevaisuuden välillä.

Modernit pohjalaiset seudun kehityksen eteenpäin viejänä

Seinäjoen kaupunkiseudun uusi tarina muuttuu konkreettiseksi kehitykseksi seudun ihmisten sekä heidän arvojensa ja valintojensa kautta. Siten seudun kulttuurilla on merkittävä vaikutus seudun kehitykseen. Seinäjoen seudun uudistuvassa tarinassa uuden kulttuurin muovaajia ovat suurilta kaupunkiseuduilta palaavat paluumuuttajat – moniarvoisina moderneina pohjalaisina he ovat uuden tarinan pääosassa. He arvostavat perinteistä pohjalaisuutta, mutta haluavat samanaikaisesti uudistaa sitä kertomalla siitä uudella tavalla.

Kyllä mä olen pohjalainen, mutta jollain sellaisella erikoisella twistillä. Ei mutta kyllä mä pohjalainen olen, joo, mutta en ehkä sellainen ihan perinteinen pohjalainen. — Paluumuuttaja, 36-vuotias korkeakoulutettu perheellinen nainen.

Muutos ei tapahdu vain ihmisten identiteetissä. Se, millaisella "twistillä" asioihin suhtaudutaan, näkyy ajan myötä myös *seudun rakenteissa, instituutioissa, päätöksenteossa ja käytännöissä*. Muutos voi olla hidas ja edetä eri tahtiin seudun eri osissa, mutta joka tapauksessa moni tutkimukseen osallistuneista tunnisti muutoksen paitsi itsessään, myös näki merkkejä siitä myös ympäristössään.

Muutos on näkyvillä myös täällä ja ehkä se moderni pohjalaisuus toivotavasti nostaa päätään, että otettaisiin hyvät puolet siitä stereotypiasta; periksi antamattomuus, päättäväisyys ja jalostettaisiin sitä jussi-paita teemaa jo vähänkin johonkin muuhun. Ehkä se on menossa sellaiseen suuntaan. [...] Seinäjoen kaupunkikouluissa se alkaa jo mennä siihen suuntaan. Kyllä siellä on jo sitä muutosta, ja miten valmiita oppilaat on jo lukiossa kyseenalaistamaan ja ajattelemaan sitä muutosta. Mä uskon, että kun heistä osa palaa korkeakouluopintojen jälkeen Pohjanmaalle, niin se alkaa siitä muuttumaan pikkuhiljaa. Tulee muutosta kun alkaa tulemaan se moderni pohjalaisuus enemmän näkyviin. Mä uskon, että se aika on tulossa, kun aletaan tekemään esimerkiksi erilaisia päätöksiä kaupungin tasolla. Mutta se on aika hidas se prosessi. Kun väki vaihtuu, niin tu-

lee erilaista näkökulmaa. Ehkä sekin, kun tämä Seinäjoki on ollut muuttovoittoinen, niin se on tuonut sitä positiivista kehitystä. Kun ihmiset, jotka ovat asuneet isommissa kaupungeissa, tulevat takaisin, niin he myös vaativat ja haluavat tiettyjä palveluita. Se on hidas se prosessi, mutta se vanha kuva sellaisista yrmyistä, vähän sisäänpäin lämpiävistä pohjanmaalaisista on pikkuhiljaa muuttumassa vähän toisenlaiseen suuntaan. — Paluumuuttaja, 32-vuotias korkeakoulutettu perheellinen nainen.

Seudun tarina muuttuu, kun sen ihmiset muuttuvat. Vaikuttaa siltä, että modernit pohjalaiset ovat nopeasti kasvava ryhmä Seinäjoen kaupunkiseudulla. Heille on ominaista halu ja kyky yhdistää monia kaupungistumisen keskeisiä elementtejä Seinäjoen kaupunkiseudun pohjalaiseen kulttuuriin ja samalla vahvistaa ja säilyttää perinteisesti vahvan paikalliskulttuurin parhaita piirteitä. Vaikka ilmiön sanallistivat parhaiten alle 40-vuotiaat koulutetut naiset, ilmiö oli tunnistettavissa myös muissa vastauksissa. Tämä luo perustan, kun rakennetaan kaupunkia maaseudulle, Etelä-Pohjanmaan pääkaupunkia ja sitä ympäröivää "pääkaupunkiseutua" ja koko maakuntaa. Se, miten kertoa tästä muutoksesta, heijastuu jo nyt 2020-luvun kaupunkimarkkinoinnissa. Seinäjoen markkinakampanja "Avaruuden pääkaupunki" osaa jo nauraa itselleen, eikä pyri nostamaan esiin vain perinteisiä kulttuuriarvoja. Se sisältää perinnettä, eli tilaa ja lakeutta, mutta hieman uudenslaisessa kontekstissa. Asenteessa on eteenpäin menevä ja kehitysorientoitunut sävy ja tilaa myös huumorille.

Roosa Näsi

MA Contemporary Societies & Change,
University of Helsinki
roosa.nasi@helsinki.fi



Politics of Belonging: International Migration and National Narratives in Europe

Keywords: migration, nationalism, identities, belonging

The 20th Nordic Migration Research Conference and the 17th Society for the Study of Ethnic Relations and International Migration (ETMU) conference was organized online in collaboration with the University of Helsinki, Finland, on January 11–14, 2021, under the theme of Colonial/Racial Histories, National Narratives and Transnational Migration. The conference brought together multidisciplinary academic discussion in which the colonial/racial past and present are seen as relevant for how diasporic communities, racialized minorities, and Indigenous Peoples are encountered and acted upon in the Nordic societies.

The era of migration

For a millennia, flows of people transferring to other areas has been a universal human phenomenon. Yet, themes surrounding migration are more relevant today than ever before.

Accelerating pace of new transportation links, internet access and global market have brought about an era of mobility where important questions regarding immigration are more urgent than ever. Even the COVID-19 pandemic, which has drastically changed how we move between places, does not obscure a cycle that is continuing even during massive restrictions. During challenging times, people who have been looking to settle in a new country have been targets of political aggravations.

New approaches

Recognizing the complexity of migration in its current phase should first start with a raw overlook of the uncomfortable past where

inequality manifests itself. European states are searching for a way to grasp issues such as asylum, employment, housing, language policy, border security, segregation and racism. The level of hesitation to address any migration related phenomena varies regionally, and the key issues seem to range from state to state. What these conversations have in common is the ubiquitous friction that arises in discussions of histories dealing with oppression and discrimination. Immigration then creates a paradox for nations that have often imagined themselves through a homogenous historical line. The imaginary homogeneity is in direct contrast with the heterogenous past, present and future for many European nations, but this contrast is perhaps most evident in the Nordic countries.

The variation of minority rights and identity discourse in US and Europe is an example of how states depend on their histories and historical narratives, and how deeply rooted these narratives are. Nordic countries purposefully rely on a “common ground” – common implying being different from the rest

of Europe. As European Union is aiming for a more symmetrical migration policy and centrally regulated border control, this critical notion of Northern Europe's exceptionalism in migration issues is becoming less plausible.

While many states in Central Europe have an established history of large scale migration, Nordic states seem more uneasy in developing their stand on the increasingly complex discourses related to minorities, segregation, race and ethnicity. The Nordic unwillingness is often explained as a natural irrelevance to the racial and colonial history of Europe, as these narratives supposedly do not apply to the Nordic context. Accusations of racism and oppression of the minorities create a direct contradiction to the common ethos and Nordic values: equality, transparency and taking care of the vulnerable. This common national narrative across the Nordic countries share an idea of a progressive civil society, a nation designed not to leave anyone behind. Naturally, these narratives are crippling, to say the least. Steering clear from discussions on the colonial heritage has allowed Nordic countries to turn their heads away from evident systemic racism while "naïve will to do good for others" continues to feature in the Nordic national self-perception.

The ongoing public demand for new solutions across Europe is involving states and intergovernmental organizations alike, and many areas witness a push for a massive reform that would directly impact not only immigration but also the lives of millions of migrants who live permanently across Europe. In an attempt to claim some maneuverability over migration that is perceived as "out of control", politicians and law-makers are affecting the reality of migration today and in the future. Parties and advocates of anti-immigration in their part bring to light the real central questions of migration: centrality of belonging and identity are the components that help us analyze migration policy and public discourse.

In the past, even the asymmetry of privilege was more linear. Central concepts of political belonging of past decades seem much more organic; in a globalized market, previously passive and stable categories such as "citizen" have been remodeled.

Recognizing Europe as already diverse

How does the increasing diversity of European identity, if there is one, change the current narrative of European political and ideological belonging? Juridical and political categories, which are often understood as almost

organic forms of belonging, are currently undergoing reforms. European nations that hold equality and accessibility as their core values are bending to respond to the market forces which ignite competition of highly skilled workers. The entry requirements to the cultural core group have increased for some, and lowered for others. This shift from the welfare state model to a market-driven competition of individual competency is framed as an organic national level survival method in the global scale. New migration systems, that weigh potential new residents on a point-based system, is a reality where individual's value is defined in terms of estimated market benefit. In order to implement this competency model to Nordic welfare states, the old tales are not thrown away – instead, they are remodeled to serve the new agenda.

Two-tiered reality ideologies surrounding national identity are being reconstructed, and these changes are described as essential in sparing and protecting the fundamental core-functions of a society. As before, the feeling of an alien threat is most capable of surfacing the deeper structures and myths of identity. The emotional components people deem integral to their identity are highlighted during times when people feel their core identities are marginalized.

Professor emerita Gloria Wekker, keynote speaker during the previous Nordic Migration Research Conference on 12th January, discussed the longevity of these narratives that continue to resist. Her engaging keynote *White Innocence: race and cherished self-narratives in the Netherlands*, eloquently answers this question of resisting and often dear national narratives. The Netherlands has continued to function as if centuries of colonial history did not leave a trace. Statements of "color-blindness" and total denial of any racist behavior are components of a collective psyche that cherishes a certainty of perceived innocence. Prof. Wekker suggested that both white guilt and the asymmetrical self-consciousness over one's privilege are stemming from recognition of deep contradictions of these national myths.

The political slogan of "European migration crisis" ironically suggests that Europe is facing an identity crisis. Simultaneously the imagined harmless past and the realities of colonial rule are carving out a new approach to racial history in Europe. As Professor Anders Neergaard commented during a discussion following his keynote *"Even in Sweden": Exploring the Swedish Racial Formation, Theoretical Challenges and Dilemmas*, by having neglected colonial and racial history in the North, we are essentially freer to develop a

new discourse that is not twisted by layers of colonial identity.

In an era of far-right and fundamentalist political movements, an un-biased read of the emotional and symbolical value of nationalist ideology and national narratives is crucial for achieving resourceful policy and decision-making. It is important to include the silenced histories of racism and colonialism to our own present and recognize the lessons that arise from truthfully analyzing our past. The structural, juridical and political reforms in the Nordic countries showcase a fundamental need for new approaches that not only seek to manage problems or prevent new ones but also validate the experiences of racialized minorities.

References

- Anderson, Benedict (2006). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London.
- Hansen, Thomas Blom & Finn Stepputat (2005). *Sovereign Bodies: Citizens, Migrants, and States in the Postcolonial World*. Princeton University Press.
- Ong, Aihwa (2016). Mutations in Citizenship. *Theory, Culture & Society*, 23 (2–3), 499–505.
- Risse, Thomas (2015). *A Community of Europeans?: Transnational Identities and Public Spheres*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.
- Yuval-Davis, Nira (2011). *The Politics of Belonging: Intersectional Contestations*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications Ltd.

Pasi Saukkonen

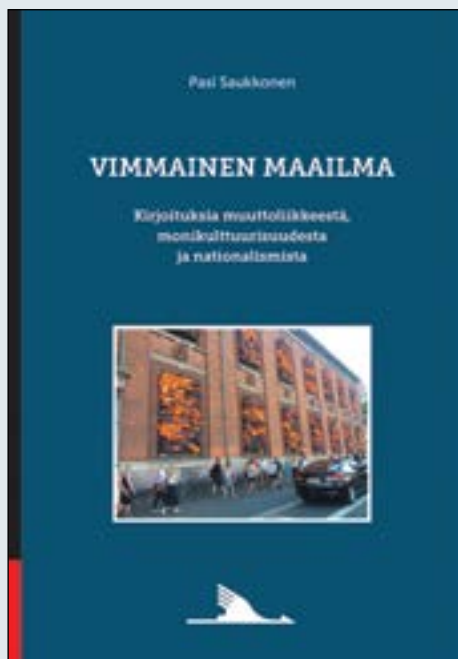
Vimmainen maailma

Kirjoituksia muuttoliikkeestä,
monikulttuurisuudesta ja nationalismista

Kansainvälinen muuttoliike on aina muuttanut maailmaa. Läntiset yhteiskunnat, Suomi mukaan lukien, ovat entistä monikulttuurisempia. Samalla uusnationalistiset liikkeet ja puolueet hyödyntävät ihmisten epävarmuutta ja kaipuuta takaisin kansallisvaltioiden maailmaan. Rasistisia näkemyksiä viljellään etenkin sosiaalisessa mediassa, ja niin islamistiseen kuin kansallismieliseen ajatteluun sisältyy äärimäisiä, fasistisina pidettäviä piirteitä. Elämme vimmaista aikaa.

Tähän kirjaan on koottu erikoistutkija, dosentti Pasi Saukkosen vuosina 2015–2019 julkaisemia Siirtolaisuus-Migration-lehden kolumneja sekä muita kirjoituksia maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja nationalismista. Kirjoitukset kommentoivat ajankohtaisia tapahtumia ja keskusteluja. Ne myös tarjoavat tietoa kirjan teemoista. Teoksen päättää aikaisemmin julkaisematon kirjoitus, joka kokoaa tärkeimmät kehityskulut ja katsoo kysyvästi tulevaisuuteen. Mitä tapahtuu seuraavaksi?

Siirtolaisuusinstituutti 2020. Julkaisuja 35.
125 s.



Hinta 25 € +
toimituskulut

Aino Petrova

ainopetrova@mail.ru



Nobel-Dynastia – Innovaattorit ja keksijät Ruotsista

Avainsanat: Nobel, Nobel-palkinto, innovaatio

Innovatiivisuus ja kehitys ovat olleet olennainen osa meidän maailmaa kautta aikojen. Maailmalla on ollut paljon tärkeitä ihmisiä kehityksen suhteen, ja tässä tekstissä tuon teille esiin juuri näitä kiinnostavia henkilöitä. Heidän keksintönsä ovat vieläkin osa maailmamme, ja yhden heistä ansiosta nykymaailmassa jaetaan Nobel-palkinto niille, jotka ovat sen ansainneet innovatiivisuudellaan.

Meidän aikanamme, tieteen maailmassa, on olemassa jokavuotinen korkeasti arvostettu palkinto, joka myönnetään heille, jotka ovat tehneet merkittävän työn ihmisen kehittymisen eteen. Nobel-säätiö valitsee 5 henkilöä, jotka ovat tehneet avauksia tai keksintöjä kemiassa, fysiikassa, lääketieteessä, kirjallisuudessa ja jotka ovat vahvistaneet rauhaa maailmalla. Tämä yksityinen säätiö, joka on tehty Alfred Nobelin (21.10.1833–10.12.1896) testamentin mukaan, organisoit tieteellisiä symposiumeja ja palkinnon jakaja Oslossa ja Tukholmassa. Ensimmäinen Nobel-palkinnonsaaja, professori V. K. Röntgen sai palkintonsa Ruotsin kuninkaan Oscar II ojentamana Musiikin akatemian isossa salissa. Se tapahtui 10. joulukuuta vuonna 1901, Nobelin kuolinpäivänä, ja tämä traditio on voimassa vielä nykypäivänäkkin.

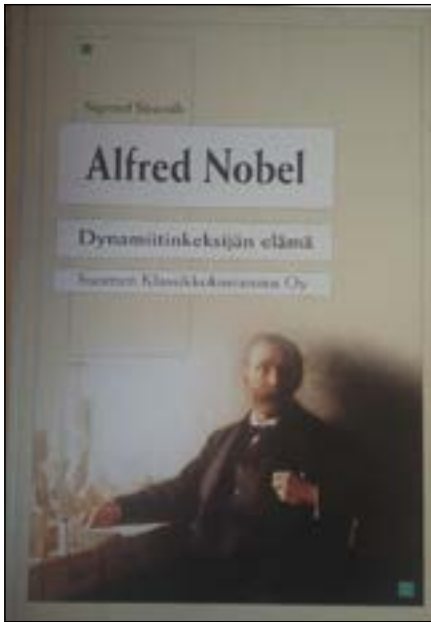
Oma kohtaloni ei ollut tarpeeksi onnekas saamaan tällaista palkintoa, eikä se hirveästi vaivannutkaan minua. 70-vuotiaana

aloin kuitenkin ihmettelemään, että miten säätiön rahat eivät ole vielä loppuneet, ja palkintoja vieläkin maksetaan. Menin kaupungin kirjastoon siksi, että löytäisin kirjan tämän palkinnon historiasta. Kirjaston työntekijä toi minulle kolme painavahkoa kirjaa. Silloin otin kotiin vain Sigvard Strandhin kirjan "Alfred Nobel. Dynamiitinkeksijän elämä", jossa oli mielenkiintoiset vanhat kuvat. Tällä kertaa minua onnisti, koska kirja antaa erittäin vaikuttavan kuvan koko Nobelin perheestä. Tässä kirjassa on esitetty sukupuu, joka ulottuu vuoteen 1630 asti. Muutama Nobelin (Nobelius) sukupolven mahtuu opettajia, lääkäreitä, muusikoita, taiteilijoita, arkkitehtejä, rakennustyönjohtajia, insinöörejä, merimiehiä, sotilaita, porvareita, metallurgeja, koneenrakentajia, asevalmistajia, laivanrakentajia, kemistejä ja öljyntuottajia. Kaikkia heitä yhdisti halu oppia uutta ja kekseliäisyyttä.

Olin yllättyneet tästä kirjasta ja vielä enempi ihmettelin Nobelin perheen lahjakkuutta ja kykyä tehdä työtä. Haluan siten kertoa lukijalle tällaisesta taidosta. Immanuel Nobel ja hänen poikansa olivat paljon töissä eri maissa ja he olivat siirtolaisia.

Nobeleden vaelluksia maailmalla

Vuonna 1646 Alfred Nobelin isoisän isoisä meni opiskelemaan lääketiedettä Uppsalan



Sigvard Strandhin kirjan: "Alfred Nobel. Dynamitinkeskin elämä" kannessa on Alfred Nobelin kuva.

yliopistoon. Alfredin isä Immanuel Nobel (1801–1872) meni töihin laivalle merimiehen avustajaksi 14-vuotiaana. Kolmen vuoden merimatkustuksen jälkeen hän lähti opiskelemaan Tukholmaan Taideakatemiaan ja samaan aikaan hän myös opiskeli mekaniikassa koulussa. Opiskelun jälkeen hän työskenteli arkkitehtina ja rakentajana, miltä ajalta on peräisin palkinto tehdasvalmistuksesta kahden perheen taloprojektista. Vuonna 1827 hän meni naimisiin johtajansa tyttären Andriette Ahlsellin kanssa (1805–1889). Heidän avioliitostaan syntyi neljä lasta: Robert (1829–1896), Ludvig (1831–1888), Alfred (1833–1896) ja Emil (1843–1864). Nobeleiden perhe-elämä oli onnellista. Immanuel sai paljon tilauksia ja hän osti talon. Kuitenkin myöhemmin alkoi epäonnen aika. Kolme kuljetuslaivaa upposi, missä oli rakennusmateriaalia, ja oma talo paloi. Kymmenen vuoden aikana hän maksoi velkojansa. Kärsivällinen vaimo antoi hänelle tukea, ja lopulta Immanuel sai tärkeän tilauksen: kartanon rakentaminen Suomessa. Siellä hän tutustui venäläiseen diplomaattiin Haartmaniin. Jonkun ajan kuluttua hän tutustui Venäjän puolustusvoimien kenraaleihin, ja hän sai heidät kiinnostumaan omista keksinnöistään, kuten vedenalaisista merimiinoista ja muodikkaista sotilaallisista Macintosh-repuistaan. Vuonna 1838 Immanuel Nobel muutti Pietariin.

Siellä hän sai aluksi apua maanmiehiltä. Sitten hän sai luvan Keisarin ja puolustusvoimien päättäviltä tahoilta valmistaa maa- ja merimiinoja.

Kolme vuotta Andriette kasvatti perheen kolme poikaa yksin. Hän sai elannon myymällä maitotuotteita ja vihanneksia omassa pienessä putiikissaan, jonka hänen miehensä osti ennen Venäjälle lähtöä. Pojat (10, 8 ja 6 vuotta) opiskelivat koulussa ja auttoivat äitiä putiikissa sekä myivät tulitikkuja Tukholman kaduilla. Vasta vuonna 1842 Immanuel sai kutsuttua perheensä Pietariin.

Siinä ajassa Immanuel sai tarvikkeita, rahaa, tilauksia miinoihin ja kranaatteihin puolustusvoimilta ja samalla hän laajensi omaa mekaanista työpajaa. Lyhyen ajan kuluessa hän alkoi tuottaa laivaosia ja pyöriä junavaunuihin. Hänen monenlaiset innovatiiviset keksinnöt auttoivat häntä tekemään automaatiotuotannon, joka mahdollisti pyörien tuotannon moninkertaistamisen. Myöhemmin hän keksi ja tuotti uusia työkonelusteita ja uusia työvälineitä, joita käytti myös omassa työssään. Hänen omistuksessaan oli patenteja mm. vanerin ja torpedon tuotannosta. Vuosien myötä hänen poikansa alkoivat auttaa häntä uusissa tehdasosastoissa, jotka saivat uuden nimen "Valimo ja Mekaaninen Konepaja, Nobel & Pojat". Kiinnostavaa on se, että tämä iso tehdas Pietarissa Viipurin puolella toimii vielä nykypäivänäkkin. Se on selvinnyt konkurssin uhasta ja nähnyt mahtavan teollisuuden kehityksen. Teollisuusosastot ja työntekijöiden talot Pietarissa ulottuvat Sampsonien prospektista Suomen rautatieasemalle asti. Tätä koneteollisuustehdasta, joka perustettiin vuonna 1840, kutsutaan nykypäivänä "Venäläiseksi Dieseliksi".

1800-luvun Pietarissa työskenteli Keisarin toiveiden mukaisesti monia eurooppalaisia professoreita, opettajia, tiedemiehiä ja teollisuuden asiantuntijoita. Lahjakkaat opettajat tästä "eurooppalaispiiristä" synnyttivät Immanuelin pojissa kiinnostuksen maailman-katsomuksia, tieteitä ja tekniikan uutuuksia kohtaan. Kotioloissa he opiskelivat filosofiaa, kirjallisuutta ja eurooppalaisia kieliä. Pariisilaisten professoreiden Nikolai Zinin (1812–1880) ja Julian Trappiin (1808–1882) alaisuudessa pojat opiskelivat matematiikkaa, kemiaa ja fysiikkaa.

Vuonna 1850 Alfred Nobel opiskeli Ranskassa soveltavaa kemiaa professori Pelouzelan opissa. Alfred kirjoitti Ranskan pääkaupungista seuraavaa: "Minä tulin Pariisiin, tähän valtameren, jossa intohimot muuttuvat myrskyksi, jossa on enemmän uhreja kuin kaikissa maailman suolavesissä. Hän, joka haluaa kokea tämän loputtoman kokoelman syntiä ja hulluutta, joutuu maksamaan heku-

malliselle idolille!". Siihen aikaan hän rakastui ja alkoi kirjoittamaan runoja lempirunoilijansa Shellin tyyliin. Hän on muun muassa kirjoittanut yhden pitkän runon (425 riviä) englannin kielellä. Lahjakkaissa runoissaan hän kirjoitti rakkaudesta ja ylevistä suhteistaan. Hänen onnensa ei ollut kuitenkaan pitkä, eikä hänen kohtalonsa antanut hänelle perhe-elämää. Näköjään suuremmat voimat antoivat hänelle toisia tarkoituksia elämässä. Tämä rakkaus, jonka hän koki nuoruudessaan, oli hänelle kuin rokote, eikä hän rakastunut myöhemmin pitkään aikaan. Työ Pietarin tehtaassa, työmatkat Eurooppaan ja Amerikkaan, ja kokeet räjähtävän nitroglyserolin kanssa veivät hänen aikaansa enemmän ja enemmän.

Kostea sää Pietarissa, stressaava työ tehtaalla 20 vuoden aikana ja uhka konkurssiin menosta pilasivat Immanuelin hyvän terveyden. Vuonna 1859 Immanuel, Andriette ja Emil palasivat Ruotsiin. He jättivät Ludvigin korjaamaan tehtaan rahaongelmat. Pankki antoi lainaa ja veljekset saivat ajan myötä teollisuuden kasvuun. 30 vuoden aikana lahjakas innovaattori-insinööri Ludvig Nobel ajantasaisti tuotantoa, jota hän tuotti laboratoriossaan ja tehdasosastoissa sosiaalisten ja puolustusvoimien tilausten mukaan. Hän keksi ja toteutti 70 erilaista innovaatiota konevalmistuksessa, aloittaen työkoneista siirtyen automaattisiin tuotantolinjoihin, ja samoin öljyteollisuudessa. Niiden vuosien aikana tehtaalla oli keksitty ja toteutettu lämmityskattilat, lämpöpatterit, taloputket, höyrykattilat laivoihin, moottoreita, hydraulipuristimia, vesiturbiinia, sähkökeskuksia, työkalut ja niiden koneet, kuulalaakerit, miinat, granaatit, torpedot, aseet, öljypumput, porauslaitteet, erilaisia taloudellisia polttimia, renkaat, vaunut ja öljysäiliöt. Keksijä-työstään Ludvig Nobel sai paljon kunniamerkkejä ja palkintoja; on vaikeaa löytää samanvertaista lahjakasta keksijää.

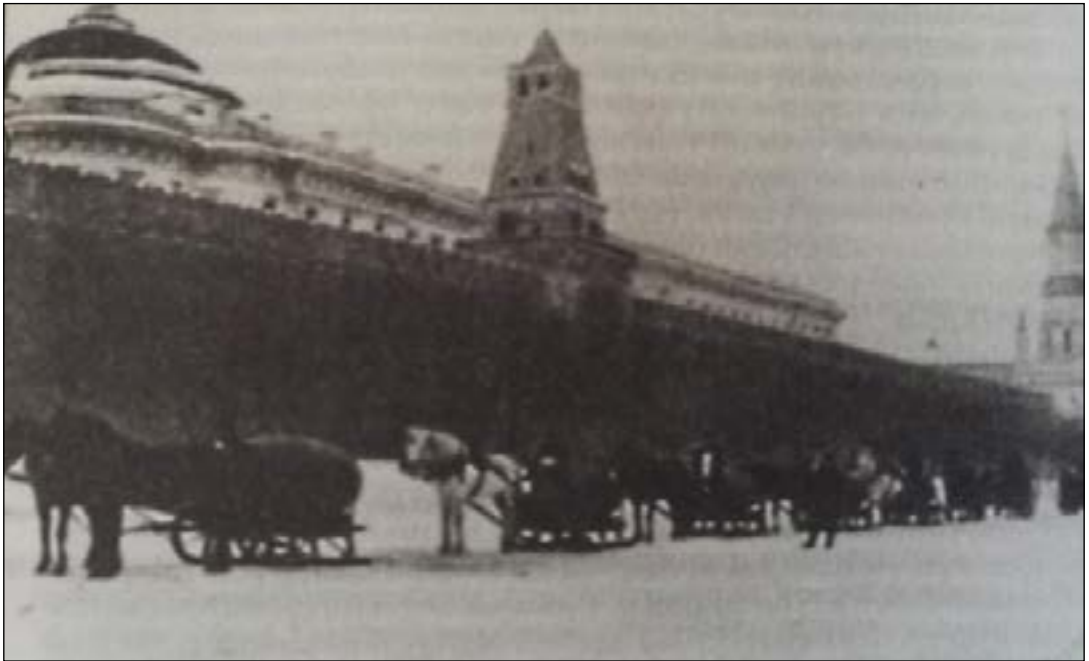
Vuonna 1888 Ludvigin kuoleman jälkeen hänen lapsensa jatkoivat hänen työtään – Karl Pietarissa, ja Immanuel Bakussa. He johtivat tehtaita 30 vuoden ajan. Vuoden 1917 vallankumouksen jälkeen heidän omaisuutensa takavarikoitiin valtion haltuun, ja lapset sekä työntekijät muuttivat Ruotsiin. Vaikka monella heistä oli erilaiset harrastukset ja kiinnostukset, Nobelit auttoivat ja tukivat toisiaan teknisissä ja taloudellisissa asioissa. He rakastivat, kunnioittivat ja olivat kärsivällisiä toisilleen. He "teitittelivät" muita ihmisiä. Ludvig kirjoitti Alfredille Robertista seuraavat sanat: "Minä en voi täysin arvioida hänen osaamistaan ja tietoa, mutta Sinun ja minun pitää tehdä kaikkensa auttaaksemme häntä."

Öljytuotannon avaaminen ja Nobel-palkinto

Vuonna 1873 Robert lähti Ludvigin pyynnöstä Bakuun, Kaspian meren rannalle. Hänen tehtävänsä oli ostaa pähkinäpuuta "Berdanka"-pyssyn perää varten armeijan johdon tilauksesta. Robert löysi oman tiensä tässä pienessä kaupungissa, jossa oli ankara ilmasto. Hän huomasi, että öljyn tuotanto on alkeellista, mutta tajusi, että tuotto voisi kasvaa huomattavasti, jos lisättäisiin menetelmiä ja laajennettaisiin tuotantoa.

Jo tuhansia vuosia sitten Bakun öljy oli tunnettu. Asukkaat käyttivät sitä lämmitykseen. Kamelikaravaanit olivat tulleet sinne Persiasta, Kreikasta ja Egyptistä ammentaakseen tätä mustaa öljyä kaivoista, mitä sitten käytettiin balsamointia varten. Seikkailija Marco Polo kirjoitti vuonna 1200 seuraavasti: "Tämä öljy ei käy ihmisen ravinnoksi, mutta se palaa mahtavasti. Sitä voi käyttää myös sairaan ihon parantamiseen sekä ihmisille että kameleille."

Robert Nobel oli kokenut kemisti. Helsingissä hän oli työskennellyt katujen valaistuksen parissa, käyttäen petroliä. Bakussa hän otti riskin ja osti pienen öljyn tuotantolaitoksen ja pienen maapalstan, jossa oli muutamia porausreikiä öljykenntään. On vaikeaa edes kuvitella, miten tämä tuotanto kasvoi ja jossa jatkossa oli 300 ruotsalaista työläistä ja insinööriä töissä. Niinä aikoina Moskovan ja Pietarin katuvalot olivat öljylamppuja, ja petroliä tuotiin sinne hevosilla tammitynnyreissä. Myöhemmin tynnyreissä tuotiin myös voiteluaineita ja paloöljyä. Niillä sitten lämmitettiin asukkaiden taloja ja tehtaita. Aluksi Robert teki töitä yksin, ja heti hän alkoi parantaa tuotantoa. Hänen uuden menetelmänsä jälkeen, missä hän puhdisti öljyä, petroli alkoi palaa kirikkaammin, eikä savuttanut. Odottamattomasti yksi hänen pikku-kaivoksistaan paisui, ja siitä tuli suihkulähteen tapainen. Vasta kolmen vuoden kuluttua Ludvig tuli ensimmäistä kertaa Bakuun, ja sen jälkeen hän uskoi veljensä yritykseen. Jatkossa heidän tuotantonsa valloitti Venäjän markkinat ja syrjäyttivät amerikkalaisen petrolin. Nobelit kutsuivat ulkomaalaisia lahjakkaita asiantuntijoita tuotannon modernisointiin ja saivat ulkomaalaisen kokemuksen. Vuonna 1879 syntyi "Nobel veljesten öljytuotannon toveruus" tai "Branobl" trusti. He rakensivat ison öljyntuotantolaitoksen "mustassa kaupungissa" varastoja sekä tehtaaseen menevät putket, jotka olivat 13 kilometriä pitkiä. Sitten he keksivät ja tilasivat Ruotsin telakalta maailman ensimmäisen tankkerin "Zoroastr" vuonna 1878. Sitten Ribinskissa Volgalla, Nobelit aloittivat laivan-



Valokuva 1890. Karavaani, joka toimitti tynnyreissä lämmitysseoksen Moskovaan. Kuva on kirjasta: Sigvard Strandh. "Alfred Nobel. Dynamiitin keksijän elämä".

tuotannon. Laivojen nimet olivat humoristiset, kuten "Itikka", "Sääski" ja "Mehiläinen".

Sen jälkeen Nobelit rakensivat öljyn kanssa työskenteleville työntekijöilleen perhealoja ja yksin asuville kylän. Villa Petrolissa tehtiin kirjasto lukusalin kera sekä biljardisali, polkupyörästadion, hevostalleja ja kouluja. Siellä oli kaksi ammattikoulua, joista lahjakkaita opiskelijoita lähetettiin jatko-opintoihin Pietariin ja Moskovaan. Siellä oli myös istutettu puutarha, johon tuotiin kaukaiselta alueelta ravinteikasta multaa. Nyt siinä paikassa on puisto, joka on nimetty Nizamin mukaan. Trusti oli mukana Bakun kaupungin yleisten paikkojen parantamisessa. Kaupunki muuttui huomattavasti ja samoin tapahtui myös Izevskissä, missä Ludvig perusti uuden asetehtaan. Sinne tullessaan hän osallistui jumalanpalvelukseen paikallisessa kirkossa. Myöhemmin hän kirjoitti Robertille, että näki paljon hyvin pukeutuneita työläisperheitä: "Mikä kontrasti se oli verrattuna siihen, mitä se oli ennen. Se, mitä näin, täytti sydämeni ilolla."

"Branoblissa" oli lisätty vuosipalkkaa, riippuen edellisen vuoden tuloista. Kuitenkin hie-man myöhemmin firma oli lähellä konkurssia. Rockefellerit ja Rotshildit vuoden 1883 alussa avasivat oman öljytuotannon Mustalla

merellä lähellä Batumin kaupunkia. Nämä amerikkalaiset kilpailijat sekoittivat hinnat ja näin alkoi ylituotanto. Nobeleden onneksi Alfredin rahat ja liikemiesten kyky pelastivat tilanteen ja Trusti Branobl tuotti öljytuotteita vuoteen 1917 saakka eli vallankumoukseen asti. Nobeleden firmoissa oli toiminut melkein 50 000 työläistä ja insinööriä.

Alfred Nobelin työkenttä vuoden 1890 jälkeen oli pääosin Ruotsissa, Ranskassa, Yhdysvalloissa ja Italiassa. Kaikki kuitenkin alkoi kokeista, joita hän jatkoi pietarilaisessa keittiössä ja Nevan jäällä. Vuonna 1863 Ruotsissa Alfred sai ensimmäisen patentin räjähdysaineisiin, jotka oli tehty nitroglyserolilla. Myöhemmin hän keksi nitroglyseriini öljyn, nitroselluloosan, ballistiitin, progressiivisen jauheen, gelatindynamiitin, räjähtävät kapselit, räjähteet ja monta muuta. Vuonna 1864 hänen Tukholman laboratorioonsaan tapahtui räjähdys, jossa kuoli 5 ihmistä, mukaan lukien hänen pikkuveljensä Emil. Alfred kuitenkin jatkoi sitkeästi töiden tekoa muutaman projektinsa ääressä. Vuonna 1867 hän patentoi dynamiitin Briteissä. Siitä lähtien hän alkoi rakentaa tehtaita Eurooppaan, Amerikkaan ja Australiaan. Tätä räjähdysainetta käytettiin kaivoksissa, teiden, tunneleiden ja siltojen rakennuksessa ja niin

edelleen. Alfredin kuoleman jälkeen hänen 90 eri firmaansa olivat toimineet 20 eri maassa. Yhteensä 355 keksintöä kuuluu Nobeledien perheelle.

Vuonna 1890 Alfred osti "Bofors" tehtaita Tukholmassa ja oli kiinnostunut jauhemetalurgiasta. Sitten hän keksi ja tuotti lakkaa, soodaa, karbidia, vernissaa, maalia, keino-nahkaa, kumia ja silkkiä. Sen jälkeen Alfred työskenteli lentävän torpedon tai raketin ääressä. Hän ideoi projektin liikkuvista kuvista, ja tätä menetelmää käytettiin myöhemmin elokuvatuotannossa. Hän sanoi: "Olen tyytyväinen silloin, kun vuodessa minulle tulee 300 ideaa ja edes yksi niistä tulee toteutettua elämässä." Kaikki hänen elämän voimansa oli suunnattu työn kehitykseen. Päivän järjestys oli tarkka ja komennot työntekijöille olivat selvät ja johdonmukaiset.

Journalisti Tanskan "Avis"-lehdessä vuonna 1895 kirjoitti, että Nobel puhui elävästi ja järkevästi, niin kuin olisi nuorukainen, jota kiinnostaa kaikki maan ja taivaan välillä. Sodasta Nobel puhui näin: "Paradoksi, mutta näen ainoana mahdollisuutena olla sotimatta siinä, että alkaisi aseiden kilpavarustelu. Silloin sota on mahdoton, koska ei tule sellaista päivää, jolloin ensimmäisenä ampunut tulee voittajaksi." Alfredilla ei ollut sihteereitä. Elämänsä aikana hän itse piti arkistoa ja viestitteli erilaisilla kielillä, joskus hän kirjoitti jopa 50 kirjettä päivässä. Hän lepäsi vähän, ei tupakoinut, joi vedellä laimennettua viiniä ja käytti paljon aikaa matkustamiseen. Hänellä ei ollut perhettä tai lapsia, mutta hänellä oli taloja Zürichissä, Pariisissa, Tukhol-

massa ja San Remossa, missä loppui hänen elämänkulkunsa. Kaverit, auttajat, kumppanit ja sukulaiset kertoivat hänen elävästä järjestä, hyvistä tavoista, kärsivällisyydestä, vaihtelevasta mielialasta ja myöhemmin tulleesta sarkasmista. Hänen uusi rakkautensa toi hänelle enemmän surua kuin onnea. Ainakin työnteko palkitsee ihmistä ja Alfredilla oli onnea tutustua tällaiseen iloon. Tämä lahjakas mies tiesi monia maailman vaikutusvaltaisia henkilöitä, kirjoitti runoja ja luki paljon eri maiden kirjallisuutta.

Ludvig Nobel kuoli Cannesissa parantolassa vuonna 1888. Journalistit tekivät virheen ja kirjoittivat, että kuollut henkilö oli Alfred Nobel, "räjähdyskuoleman myyjä" ja "verinen miljonääri". Alfred ei halunnut, että häntä muistettaisiin "maailman pahiksena" ja päätti elämänsä lopussa jättää rahansa palkitakseen ihmisiä, jotka antoivat elämänsä kehitykselle ja rauhan vahvistamiselle maan päällä.

Vuosi ennen kuolemaansa 27.11.1895, Alfred teki tarkan virallisen notariaattidokumentin. Kuolemansa jälkeen hän testamenttasi rajoitetun määrän omaisuutta sukulaisille, avustajille ja palvelijoille. Loput omaisuudesta hän testamenttasi seuraavasti: loppuomaisuus piti sijoittaa turvalliseen pankkiin ja jakaa palkintoina vuosituotot. Meidän aikanamme Nobel-palkinto on noin miljoonan dollarin suuruinen, mutta ennen se oli pienempi, koska sitä verotti valtio. Verorahoista tehtiin teitä, uusia rakennuksia ja maa vahvistui. Voidaan sanoa, että ennen vuotta 1946 jokainen Ruotsin asukas sai pienen lahjan tunnetulta maamieheltään.

Marko Alivuotila

VTM, assistentti
Siirtolaisuusinstituutti



Amerikansuomalaisena siirtolaistyössä – John Gronlundin matka purjelaivoilta Bostoniin

Avainsanat: amerikansuomalaiset, siirtolaisuus, White Star Line

John Gronlund (1859–1939) oli amerikansuomalainen, jonka elämänvaiheet kulkivat meriltä pysyvästi siirtolaiseksi Amerikkaan. Erityiseksi hänen elämäntarinansa tekee se, että hän itse työskenteli siirtolaistyössä Amerikassa laivayhtiö White Star Linen palveluksessa. Häneltä on jäänyt vaihtelevasti muistikirjoja eri ajanjaksoilta. Tämän kirjallisen aineiston kopiot on tallennettu Siirtolaisuusinstituutin arkistoon.

John Gronlundin (Johan Grönlund) elämänsä kulkua oli nuoruudesta asti asteittaista siirtymistä pois Suomesta ja päätyen elämään Amerikassa. Hänen vuosistaan ja töistään meillä ei ole saatavilla paljoakaan dokumenttiaineistoa. Jäljellä olevat muistikirjat tarjoavat tietoa kovin rajatusti ja katkonaisesti. Päiväkirjanomaiset muistikirjat kattavat vuodet 1878–1880, päättyen hänen kuolinvuoteensa 1939. Ei ole tiedossa, paljonko muistikirjoja on kadonnut ajan myötä, tai onko hän edes muistikirjojen sivuja täytellyt säännöllisesti vuosittain. Aineiston kopiot on nyt tallennettu Siirtolaisuusinstituutin arkistoon.

Muistikirjojensa ohella saatavilla oli niukalti taustatietoa hänen elämästään. Kuitenkin tietoa oli sen verran, että elämän pääpiirteet olivat suurin piirtein selvillä. Muistikirjat ovat nyt itsessään kuitenkin pohjana, kun tarkastelemme hänen elämänvaiheitaan ja

kulloisiakin ajan tapahtumia. Muistikirjojen läpikäymisellä tarkoitus oli selvittää enemmän hänen mielenkiintoisia elämänvaiheitaan. Samoin muistikirjojen sivuilta löytyvien johtolankojen avulla tarkoitus oli laajentaa ja syventää tietoja niin hänestä kuin ajan tapahtumistakin. Tätä kautta hänen elämäntarinansa ja ajan siirtolaisuuteen liittyneet piirteet täydentyvät tarkemmaksi kuvaksi meidän ajallemme.

Gronlund työskenteli purjelaivoilla Atlantin yli kulkeneessa laivaliikenteessä eri tehtävissä ennen siirtymistään siirtolaiseksi Amerikkaan. Siellä hän toimi joitain vuosia lehtityössä amerikansuomalaisessa New Yorkin lehdessä (ilmestymisvuodet 1890–1893) ennen pitkää työrupeamaa Bostonissa White Star Linen palveluksessa.

Gronlundin elämän ajalle (24.3.1859 Suomi–1939 Boston, USA) kaikkeen 80 vuoteen mahtuu monenlaista tapahtumaa henkilökohtaisesta elämästä aina Amerikan siirtolaisuuden vaiheisiin itse omakohtaisesti koettuna ja myöhemmin White Star Linen työn kautta. Mukaan mahtuu myös ensimmäinen maailmansota. Sodan vaikutuksia tarkastelemme merenkulun ja matkustajalaivaliikenteen osalta. Gronlundin muistikirjojen kautta on mahdollista nähdä White Star Linen konttorista käsin maahantulevien siirtolaisten asioiden hoitamista ja ensimmä-

mäisen maailmansodan mukanaan tuomia vaikutuksia tähän työhön.

Elämä purjelaivoilla

Ensimmäinen säilynyt muistikirja alkaa 1.12.1878 Bristolista Lounais-Englannista, johon Gronlundin laiva saapui. Bristolista matka jatkui Atlantin valtameren yli Delawaren lahdelle ja sieltä lopuksi Philadelphiaan, mikä tällä reitillä oli päätepaikka Amerikassa. Tavallisin purjehdusreitti oli toistuvaa edestakaisin kulkua Atlantin yli yleensä reittiä Calaisista Philadelphiaan (Delawaren kautta) ja takaisin. Gronlund täytti 21 vuotta Atlantin ylityksen aikana. Hän näki Philadelphian satamassa suomalaisia, kuten uusikaupunkilaisia ja raahelaisia laivoja.

Hän kirjoittaa elämästä isolla purjelaivalalla, joka on välillä rauhallista eri askareiden tekoa (esimerkiksi laivan maalaamista), välillä taas myrskyn kohdatessa on suuriakin koettelemuksia. Vuonna 1879 marraskuussa isossa myrskyssä Pohjanmerellä menetetään muutama merimies. Ajoittaisista vastoinkäymisistä huolimatta elämä merillä tuntuu kiinnostavalta ja vaihtevalta seikkailulta, vaikka kovaa työtä onkin. Hiljaisina hetkinä oli mahdollisuus kirjoittaa päiväkirjaan.

Muutto Amerikkaan ja työ White Star Linella

Amerikkaan siirtolaiseksi Gronlund siirtyi vuonna 1882. Tästä ajasta ei myöskään ole säilynyt muistikirjoja. Uuden elämän alku siirtolaisena Amerikassa olisi ollut mielenkiintoista luettavaa. Aluksi hän asui New Yorkissa ja muutti sitten loppuelämäksi Bostoniin, mistä ajanjaksosta loput muistikirjat kertovat. Bostonissa hän toimi White Star Line -varustamon palveluksessa siirtolaisagenttina.

Gronlundin Bostonin ajan muistikirjat kertovat perheen arkielämästä ja hänen työstään White Star Linen konttorilla. Hänen tapansa kirjoittaa ei ole monisanaista tai pohdiskelevaa, ennemmin tyyli on ollut merkitä itselleen muistiin päivän erilaisia tapahtumia. Hän ei myöskään kirjoita tai suuremmin pohdiskele maailman tapahtumia: merkinnät liittyvät enemmän omaan arkeen työssä tai perheen parissa. Kuitenkin siirtolaisuuden kautta arjen tapahtumat kertovat siirtolaisagentin työstä yksityiskohtia, joita muuten olisi vaikea selvittää. Oman kiinnostavan lisänsä muistikirjamerkitöihin tältä ajalta tuovat ensimmäisen maailmansodan vaikutukset siirtolaisuuteen ja Atlantin laivaliikenteeseen. Gronlundin muistikirjat ovatkin aineiston puutteista huolimatta ainutlaatuisia tutkimusmateriaalia nimenomaan

kertoessaan arkisesta työstä konttorilla ja jokapäiväisestä siirtolaisuudesta.

Päiväkirjamerkinnot alkaen 1.1.1915 kertovat White Star Linen oman aluksen Arabican saapuneen Bostonin satamaan. White Star Line oli yksi isoimmista siirtolaisuusliikennettä harjoittaneista laivayhtiöistä. Muita olivat muun muassa American Line, Cunard Line (esimerkiksi kuuluisa Lusitania-alas), Hamburg America ja Norddeutscher Lloyd. Yhtiö perustettiin vuonna 1869 nimellä Oceanic Steam Navigation Company, mutta tuli varhaisista vaiheista lähtien tunnetuksi juuri lippunsa mukaan. White Star Linen laivat tarjosivat nopeutta (useita ennätyksiä) ja mukavuutta Atlantin ylitykseen. Myös vuonna 1912 Atlantilla uponnut Titanic oli White Star Linen laiva.

Laivan saapumisen jälkeen varsin tyyppillinen tapaus oli, että joitain matkustajia pidätettiin ja myös Gronlund joutui asioimaan tästä syystä Bostonin siirtolaisasemalla selvittämässä asioita. Usein asiat saatiin selvitettyksi, mutta välillä joku matkustaja jouduttiin palauttamaan New Yorkin kautta takaisin Eurooppaan. Välillä Gronlund kävi itse saattamassa näitä palautettavia New Yorkin satamaan.

White Star Linen laivoista Bostonissa kävivät esimerkiksi Arabic, Baltic, Canopic ja Cretic. Käynnissä olleen ensimmäisen maailmansodan takia Arabican tulo helmikuussa 1915 Bostoniin peruuntui, koska suora yhteys Liverpoolista Bostoniin oli poissa käytöstä. Myös muut laivat kulkivat nyt New Yorkin kautta Bostoniin. "Sodan loppua odottavat kaikki", hän kirjoitti. "Kyllä tämän sodan takia kaikki vaan näyttää hyvin mustalta". Cunard Line vähensi työntekijöitä muuttuneen tilanteen takia ja myös Gronlund oli huolissaan työpaikkansa takia, koska työt olivat vähentyneet merkittävässä määrin. Koska asiakkaat olivat nyt vähissä, työ White Star Linen konttorilla oli mainoskirjeiden tekemistä ja kirjeiden kääntämistä. Silti työhön kuului myös tyyppillisiä töitä, kuten juna- ja laivalippujen myymistä (myös muiden yhtiöiden laivoille) ja samalla ihmisten ohjaamista eteenpäin uudessa maassa.

Ensimmäisen maailmansodan jatkuessa sodankäynnin kohteiksi Atlantilla joutuivat enenemässä määrin myös matkustajalaivat. 7.5.1915 Gronlund merkitsi päiväkirjaan, että Cunard Linen suuri matkustajalaiva Lusitania oli upotettu Saksan toimesta. Laivassa oli myös paljon amerikkalaisia matkustajia. Gronlund arveli, että "matkustajaliikenteestä tulee tykkäänään loppu". Kuitenkin uppoamisen jälkeenkin laivaliikenne jatkui yllättävän vilkkaana sodasta huolimatta ja matkustajia riitti kuitenkin toistaiseksi.

Sukellusveneet iskivät kuitenkin enenevässä määrin laivojen kimppuun, esimerkiksi Bostoniin matkalla ollut rahtialus Iberian upotettiin lähellä Irlannin rannikkoa. White Star Linen matkustajalauva Arabic, joka oli matkalla Liverpoolista New Yorkiin ja Bostoniin, upotettiin 19.8. ja samana päivänä myös toinen White Star Linen alus, Bovic, oli lähellä joutua torpeidoiduksi samoilla vesillä lähellä Irlantia. Myös muutoksia laivojen reitteihin tehtiin. White Star Linen Canopic kulki New Yorkista lähtiessään yleensä Bostonin kautta, mutta helmikuussa 1916 Bostonin satama jätettiin ainakin väliaikaisesti reitiltä pois. Tällä laivalla oli mukanaan yleensä paljon matkustajia ja Gronlund oli huolissaan töiden vähenemisen suhteen, koska välillä konttorilla oli todella hiljaista. Arkeen vaihtelua toivat kuitenkin työmatkat New Yorkiin. Usein asiana oli matkustajien saattamista New Yorkiin ja asioiden hoitamista paikallisella White Star Linen konttorilla.

Amerikansuomalaisten yhteisö Bostonissa ja viimeiset muistikirjat

Viimeinen osa muistikirjoja käsittää Gronlundin elämän viimeiset vuodet alkaen vuodesta 1936 ja päättyen vuoteen 1939. Nämä viimeiset muistikirjat sisältävät enemmän omia ja perheen asioita, mutta merkinnöissä sivutaan myös välillä myös toisia amerikansuomalaisia.

Bostonissa oli jonkin verran suomalaisia siirtolaisia ja Gronlundit olivat tiiviisti tekemisissä heidän kanssaan. Ystäväpiiri koostui pääasiassa näistä amerikansuomalaisista ja suurin osa heistä oli tullut tutuksi jo pidemmän ajan kuluessa. Päiväkirjamerkinnöistä selviää, että ystävien luona vierailun ohella paikallisen suomalaiskirkon toiminta yhdisti Bostonissa asuvia suomalaissiirtolaisia. Kirkko tuntui yhdistävän suomalaisia uudessa kotimaassa ja kaikkien seurakuntatoimintojen kautta syntynyt yhteisöllisyys näytteli merkittävää roolia Bostonissa asuvien suomalaisten parissa. Kirkossa toimivat suomalaissyntyiset papit ja toiminta oli suomenkielistä. Ainakin ensimmäisen polven

suomalaissiirtolaisille oman kirkon toiminta omalla kielellä oli tärkeää. Samalla tavalla myös erilaiset raittiusliikkeet ja poliittiset työväenliikkeet kokosivat suomalaissiirtolaisia yhteen Amerikassa sen mukaan, johon kukin halusi itse kuulua ja mikä toimintamuoto oli itselleen läheisintä. Nämä erilaiset yhteisöllisyyden muodot toimivat yhdistävinä ja sosiaalisesti tukevinä toimintamuotoina siirtolaisen vähitellen sopeutuessa uuden maan tapoihin ja käytäntöihin.

Seuraava siirtolaissukupolvi oppi englannin kielen kuin luonnostaan ja luonnollisen amerikkalaistumisen myötä he alkoivat erottautua vanhempiensa tavoista ja käytännöistä. Suomalaisuuden korostaminen kielen, tapojen ja suomalaistoiminnan kautta ei enää ollut heille tärkeää sillä tavalla, kuin mitä se oli ollut ensimmäiselle siirtolaissukupolvelle. Gronlund mainitsee muistikirjoissa joitain suomalaisten yhteisiä tapahtumia. Tammikuussa 1938 Bostonin kuuluisalla Symphony Hallilla olivat esiintyneet suomalaiset Laulajat, joiden pitämä ainutlaatuinen konsertti kiinnosti Bostonin suomalaisia kovasti. Suomalaisten Amerikan siirtolaisuuden (Uusi-Ruotsi siirtokunta) 300-vuotisjuhlal pidettiin Delawaressa heinäkuussa 1938. Tähän historialliseen ja tärkeään tilaisuuteen puhujia oli tullut Suomesta ja he olivat puhuneet myös Bostonissa. Kirkolla pidettiin lisäksi keräys Hancockissa sijainneelle Suomi-opistolle, josta oli saapunut useita puhujia tilaisuuteen.

Gronlundin viimeinen merkintä päiväkirjassa on 11.9.1939. Hänet on haudattu Bostoniin. Erilaisten elämänvaiheiden kautta Gronlundin matka Suomesta vei hänet pysyvästi elämään Amerikkaan, kuten niin monen muunkin matkaan lähteneen suomalaissiirtolaisen tuona aikana. Hänen jäljelle jääneiden muistikirjojensa merkinnät ovat arvokasta ajankuvaa ja tutkimusmateriaalia siirtolaisuuden vaiheista, koska ne tarjoavat näkökulman ajan siirtolaistyöhön. Tällä tavalla Gronlundin tarinan kautta heijastuukin koko sadan vuoden takainen siirtolaisuus ja historia.

**Tervetuloa
Siirtolaisrekisteriin!**

Uudistunut Siirtolaisrekisteri on julkaistu

Erityisesti sukututkimuksesta kiinnostuneiden keskuudessa suosittu tietokantapalvelumme Siirtolaisrekisteri palasi julkiseen käyttöön tammikuun lopulla. Hakutoiminnoiltaan ja ulkoasultaan melkoisesti uudistunut rekisteri on herättänyt laajaa kiinnostusta ympäri maailmaa, mistä osoituksena ilahduttavan suuri rekisteröityneiden käyttäjien määrä ensimmäisen kuukauden aikana.

Saamamme runsaan palautteen ansiosta, josta olemme hyvin kiitollisia, olemme käytännössä saaneet ratkaistua palvelun käyttöönotossa ilmenneet tekniset ongelmat sekä voineet paremmin tunnistaa nykyisten hakutoimintojen puutteet ja keinot niiden parantamiseksi. Rekisteriin on juuri saatu tehtyä ensimmäinen merkittävä hakutoimintopäivitys ja seuraava on jo valmiiksi hahmoteltuna.

Vuonna 1989 ensimmäisen kerran lanseerattu Siirtolaisrekisteri sisältää tietoja sadoista tuhansista 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa ulkomaille muuttaneista suomalaisista.

Rekisterin päätietokannat ovat käytettävissä Siirtolaisuusinstituutin nettisivuston kautta osoitteessa:

<https://siirtolaisrekisteri.siirtolaisuusinstituutti.fi/>



Ylettyvätkö juuresi Pohjois-Amerikkaan? Saapuiko sukusi Suomeen autonomian aikana?

Uudistunut digitaalinen siirtolaisrekisteri
palvelee nyt sukututkijaa monipuolisemmin!

Muuttoliikkeen seurannan asiantuntijaorganisaatio Siirtolaisuusinstituutti on uudistanut digitaalista siirtolaisrekisteriään. Rekisterin käyttö on tuotu vuodelle 2021 ja siitä on tehty entistä helppokäyttöisempi, vaikka tuttu ulkomuoto on säilytetty. Muutoksen myötä yhdellä haulla on mahdollista hakea useammasta eri kannasta, mikä ei aikaisemmin ollut mahdollista.

Siirtolaisuusinstituutti on ainoa sekä muuttoliikkeiden tutkimukseen että dokumentoimiseen erikoistunut laitos Suomessa. Erityisesti informaatiota massasiirtolaisuudesta Pohjois-Amerikkaan vuosina 1890–1930 löytyy kattavasti. Myös muista muuttoliikkeistä löytyy tietoa rekisterin pienemmistä kannoista. Rekisterin käyttäjistä suuri osa on suomalaisia, jotka etsivät tietoa ulkomaille muuttaneista sukulaisistaan. Rekisteritiedon lisäksi Siirtolaisuusinstituutti muun muassa tekee tutkimuksia, ylläpitää arkistokokoelmaa ja järjestää tapahtumia.

Tutustu uudistettuun rekisteriin ja valjasta se
tieteellisen tutkimuksesi sujuvaksi työkaluksi!



Antero Leitzinger

Tutkija, VTT
Maahanmuuttovirasto
antero.leitzinger@migri.fi



Viides kolonna Suomen reservinä

Tarton rauhansopimus tuli voimaan sata vuotta sitten. Sen 9 § tarjosi Petsamon väestölle Suomen kansalaisuutta ja lähes kaikki näyttäisivätkin valinneen sen. Samana vuonna 1921 entiset venäläiset jättivät kansalaisuushakemuksiaan Raivolan kylästä ja ortodoksisista luostareista. Sanomalehdissä epäiltiin heidän sopivuuttaan suomalaisiksi, mutta lopulta kokemukset jäivät hyväksi. Oliko se silkkaa onnea vai onnistuiko Suomi siinä, missä moni muu maa epäonnistui?

Espanjan sisällissodasta saivat alkunsa puheet ”viidennestä kolonnasta”, joka oli rintaman takana vihollisen palveluksessa. Nykyisin sillä viitataan esimerkiksi maahanmuuttajayhteisöihin ja vastustetaan kaksoiskansalaisuutta. Mutta eikö Suomessa osattu pelätä ulkomaalaisia ja vierasperäisiä vähemmistöjä edes sotavuosina? Suomi nimittäin ei internoinut Neuvostoliiton tai Britannian kansalaisia, vaikka nämä valtiot eristivät suomalaisia Australiassa asti.

Suomen kansalaisuus myönnettiin talvi- ja jatkosotien kestäessä ulkomaalaisille hakijoille mitään kansallisuutta syrjimättä – paitsi Toivo Horellin sisäministerikaudella, jolloin juutalaisten kansalaisuushakemukset jäädytettiin vajaaksi kahdeksi vuodeksi. Sodan vielä riehussa ja Saksan kiihdytettyä kansanmurhiaan keväällä 1943 äärioikeiston kansanedustajat kysyivät, miksi Suomi päättikin jatkaa juutalaisten hyväksymistä täysivaltaisiksi Suomen kansalaisiksi. Uusi sisäministeri Leo Ehrnrooth vastasi Suomen kan-

salaisuuden saaneissa juutalaisissa olleen kaksi sotaveteraaniakin. Juutalaisten syrjintä jäi väliaikaiseksi, vaikkakin huolestuttavaksi oireeksi joidenkin suomalaisten alttiudesta seurata kansainvälisiä muoti-ilmiöitä. Monet konservatiivisimmista Saksan-ystävistä eivät kuitenkaan hyväksyneet kansallissosialismia rotuoppeineen, eikä Saksakaan halunnut vielä turhaan kiirehtiä niiden tyrkyttämistä aseveljille.

Suomen armeijassa palveli juutalaisia, muslimeja ja muita suomalaisia vähemmistöjä, mutta myös ulkomailta tulleita vapaaehtoisia ja Suomessa asuneita ulkomaalaisia, joista osaa Neuvostoliitto piti omina kansalaisinaan. Jos he eivät pelänneet vieraan vallan kiristystä tai kosta, ei Suomeen pelännyt heitä. Vasta sotien jälkeen ulkomaalaisten osuutta vähäteltiin heidän suojelemisekseen. Sotavuosilta löytyy useita mielenkiintoisia yksittäistapauksia, jotka antaisivat vihdoinkin julkisuutta.

Puolalainen tiedustelu-upseeri Tomasz Ogradzinski perheineen sai Suomen konsulin avulla väärät passit paetakseen Suomeen syksyllä 1940. Kun helsinkiläinen talonmies ihmetteli Tolvasten kielitaidottomuutta, Valtiollinen poliisi kuulusteli perhettä ja huomasi astuneensa sotilastiedustelun varpaille. Tieto vuoti kuitenkin Helsingin Sanomiin, joka pilapiirroksessaan 12.6.1941 ihmetteli monenkirjavaa väkeä. Samassa pilapiirroksessa esiteltiin sujuvaa suomea puhunut kiinalainen Alfred Wan, joka palveli Suomen

armeijassa jo ennen kuin sai Suomen kansalaisuuden.

Tolvastenkin poika astui ummikkona Suomen armeijaan, kunnes perhe pääsi kesällä 1943 Ruotsin kautta Britanniaan. Perheen isä lienee jatkanut brittien palveluksessa, mutta ainakin vaimonsa palasi aikanaan Puolaan. Muitakin puolalaispakolaisia oli Suomen sotilastiedustelun vieraina ja tunnettu salakuljettaja Algot Niska hääräsi näissäkin piireissä. Hän oli huolehtinut jo 1930-luvun lopulla Suomen passien myymisestä Berliinissä juutalaisille. Valtiollinen poliisi paheksui ihmisalakuljetusta, mutta sotilastiedustelu näki laittomissakin maahanmuuttajissa voimavaroja. Toki pakolaisten joukossa Suomeen tuli myös neuvostotiedustelun asiamiehiä tai eri suuntiin palveluksia tehneitä, epätoivoisia ihmisiä. Niin Bertolt Brechtille kuin TV-sarjasta tutulle Norjan kruununprinssessalle Suomi oli pakoreitti, viimeisiä ikkunoita Euroopasta vapauteen.

Lars Westerlund on kirjoittanut saksalaisen Otto von Zwehlin elämäkerran. Tämä ilmoittautui vapaaehtoiseksi talvisotaan, menetti sen takia Saksan kansalaisuutensa ja sai keväällä 1940 pikaisesti tilalle Suomen kansalaisuuden. Jonkin aikaa Zwehl oli Saksan viranomaisten vihoissa, mutta jatkosodassa he huolivat hänet suomalaisena vapaaehtoisena yhteysupseeriksi, vaikka hän olikin neljännesjuutalainen eikä olisi saksalaisena kelvannut vastaaviin tehtäviin. Sotien jälkeen Zwehlin saksalaisuudesta oli epäselvyyttä, mutta hän säilytti Suomen kansalaisuutensa.

Samana päivänä, kun Suomi hyväksyi välirauhansopimuksen 19.9.1944, se myönsi kansalaisuuden yli sadalle saksalaiselle, mikä raivostutti vuorostaan äärivasemmistoa. Kyse oli kuitenkin tosiasiallisista pakolaisista (nykyisin puhuttaisiin "sur place" turvapaikanhakijoista) eli ihmisistä, jotka eivät enää voineet tai halunneet palata kotimaahansa. Välirauhansopimus vaati Saksan ja Unkarin kansalaisten internointia, mitä piti suomalaisten kansalaisoikeuksia loukkaavasti soveltaa kaksoiskansalasiinkin, vaikka he itse olisivat mielestään tai mielellään luopuneet entisistä kansalaisuuksistaan. Lopulta "syyskuun saksalaisten" kansalaistamispäätökset jäivät kuitenkin voimaan.

Erityisen vaikeaan asemaan joutuivat inkeriläiset ja muut neuvostokansalaiset. Neuvostoliitto kielsi heitä menemästä naimisiin ulkomailla, eikä tunnustanut sellaisten avioliittojen laillisuutta, joilla moni nainen oli ehtinyt saada automaattisesti Suomen kansalaisuuden. Sotavangiksi jäänyt puna-armeijan naissoitilas, mutta suomalaisen poliisin kanssa avioitunut ja suomalaisen henkilöllisyystodistuksen saanut rouva Met-

sälä lapsineen tiettävästi luovutettiin Neuvostoliittoon 23.1.1948, ehkä viimeisinä Suomen kansalaisina. Sisäministeri Yrjö Leinon laittomasti luovuttamat osin suomalaiset ja osin ulkomaalaiset "Leinon vangit" Suomi yritti kotiuttaa 1950-luvulla.

Suomi ei riistänyt kansalaisuutta edes vihollisen palveluksessa olleilta kommunisteilta. Kun Hertta Kuusinen palasi 1930-luvulla salaa Suomeen ja jäi kiinni vakoilutehtävissä, hän ilmoitti olevansa neuvostokansalainen, mutta hänet tuomittiin suomalaisena maanpetoksesta ja tuomionsa kärsittyään hän sai jäädä Suomeen. Sekä vangitsemiselta että palautukselta säästyivät jatkosodan lopussa Suomeen pudotettu desantti Akseli Mod ja tämän naispuolinen radisti, joka riensi naimisiin.

Naiset saivat 30.6.1968 saakka Suomen kansalaisuuden yksinkertaisesti avioitumalla suomalaisen kanssa. Lumeavioliittoja tunnettiin, mutta ei voitu mitätöidä. Vaikka Suojelupoliisi kantoi huolta siitä, kuinka helposti Neuvostoliitosta voitiin soluttaa vaimoja Suomeen, lakia ei muutettu turvallisuussyistä, vaan lopulta tasa-arvon ja kansainvälisen kehityksen nimissä.

Välirauhansopimus aiheutti syksystä 1944 muutoksia, jotka eivät johtuneet suomalaisten tahdosta. Sen sai kokea Modin perhe, jonka neuvostopassilla Suomeen seuranneet jäsenet tulkittiinkin Neuvostoliiton kansalaisiksi. Niinpä Modin vaimo ja Kuusisen ex-mies Tuure Lehén joutuivat odottamaan Suomen kansalaisuuttaan ja äänioikeuttaan 1960-luvulle saakka.

Kaikkien ulkomaalaisten kansalaisuushakemukset jäädytettiin keväästä 1945 syksyyn 1947. Neuvostoliiton kansalaisten osalta vasta 1950-luvun puolivälistä palattiin normaalimenettelyyn. Kyse oli kuitenkin itäisen naapurivaltion, ei sen kansalaisten muodostamasta uhasta.

Suomessa oli varsinkin 1940-luvulla molemmissa ääripäissä poliitikkoja, joiden mielestä "viidennen kolonnan" täytyi olla totta ja uhka, koska sellaista pelättiin ulkomailla. Yksittäiset sisäministerit elivät Berliinin tai Moskovan vainoharhaisessa ajatusmaailmassa. Pääsääntönä kuitenkin pysyi, että Suomi luottaa itseensä ja ulkomaalaisväestöönsä, joka vuorostaan palkitsi luottamuksen osallistumalla yhteisiin ponnisteluihin niin taistelukentillä kuin jälleenrakennuksessa. Erityistä huomiota ansaitsi vihdoin myös Suomen venäjänkielisten historia, josta löytyisi monta ennakkokäsityksiä kyseenalaistavaa esimerkkiä.

Pelätty "viides kolonna" voi muodostaa reservin ja resurssin, josta on Suomelle hyötyä, jos on taitoa ja rohkeutta tunnistaa maahanmuuttajien koko kirjo.

Elli Heikkilä

Ph.D., Adjunct Professor, Research Director
Migration Institute of Finland
elli.heikkila@utu.fi



Suomen kansalaisten maahanmuutto Suomeen – keitä he ovat?

Suomeen muutti 32 758 maahanmuuttajaa vuonna 2019. Heistä kolme neljäsosaa oli ulkomaan kansalaisia ja neljännes Suomen kansalaisia (8 580 henkeä). Keitä nämä Suomen kansalaiset ovat olleet ja ovatko he kaikki paluumuuttajia synnyinmaahansa? Tämä selviää, kun tarkastelun kohteeksi otetaan syntyperä.

Syntyperä jaottelee muuttajat suomalais- ja ulkomaalaistaustaisiin. Tilastokeskuksen määritelmän mukaan suomalaistaustaisia ovat kaikki ne henkilöt, joilla vähintään toinen vanhemmista on syntynyt Suomessa. Sen sijaan ulkomaalaistaustaisia ovat ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Ulkomaalaistaustaisia ovat myös ulkomailla syntyneet henkilöt, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole tietoa väestötietojärjestelmässä.

Mikä tilanne on siten Suomen kansalaisten maahanmuutossa vuonna 2019 ja keitä he tarkemmin katsottuna ovat? Heistä suomalaistaustaisia Suomessa syntyneitä on ollut yli kolme neljäsosaa (6 564 henkeä) ja he ovat olleet nimenomaan paluumuuttajia. Paluumuuttajia ovat olleet myös ne, jotka ovat ulkomaalaistaustaisia Suomessa syntyneitä ja muuttavat takaisin Suomeen. Heitä on ollut muuttovirrassa 154 henkeä eli noin kaksi prosenttia. Näin ollen paluumuuttajia on ollut liki 80 prosenttia kaikista Suomen kansalaisista, jotka muuttivat Suomeen vuonna 2019.

Maahamme on tullut myös heitä, jotka ovat Suomen kansalaisia, mutta ovat syntyneet ulkomailla. Suomalaistaustaisia ulkomailla syntyneitä oli 1 294 henkeä eli 15 prosenttia Suomen kansalaisten maahanmuutosta vuonna 2019. Vastaavasti ulkomaalaistaustaisia ulkomailla syntyneitä oli 568 henkeä (7 %).

Mistä maista Suomen kansalaiset muuttavat maahamme ja millaista vaihtelua ilmenee lähtömaiden välillä vuodesta 2000 vuoteen 2019 (ks. taulukko)? Yhteinen piirre eri vuosille on se, että Ruotsista tulovirta on ollut suurin. Naapurimaassamme on myös suurin suomalaistaustainen väestö ulkomailla. Sieltä muuttajista yli puolet on ollut 15–34-vuotiaita ja esimerkiksi eläkeläisten (65+) osuus on ollut noin 10 prosenttia. Englanninkieliset maat, Yhdistynyt kuningaskunta ja Yhdysvallat, ovat myös kärjessä. Sen sijaan Norja oli toiseksi tärkein lähtömaa, josta tultiin Suomeen vuonna 2000. Noihin aikoihin ja 1990-luvulla Suomesta oli muuttanut varsin merkittävästi esimerkiksi terveydenhuollon alalla työskenteleviä, kuten sairaanhoitajia, Norjaan ja he voivat osaltaan näkyä paluumuuton virrassa.

Suomeen on muutettu myös muista EU-maista kuin Ruotsista ja Yhdistyneestä kuningaskunnasta. Kärjessä ovat muun muassa Espanja ja Saksa. Esimerkiksi Espanjasta muuttajista yksi kolmasosa oli eläkeläisiä ja hieman vähemmän 15–34-vuotiaita vuonna 2019.

2000			2010			2019		
		%			%			%
Ruotsi	2 510	32,3	Ruotsi	2 167	29,2	Ruotsi	2 042	23,8
Norja	958	12,3	Yhdistynyt kuningaskunta	606	8,2	Yhdistynyt kuningaskunta	801	9,3
Saksa	461	5,9	Yhdysvallat	506	6,8	Yhdysvallat	651	7,6
Yhdistynyt kuningaskunta	381	4,9	Norja	488	6,5	Espanja	579	6,7
Tanska	329	4,2	Saksa	415	5,6	Saksa	505	5,9
Yhdysvallat	325	4,2	Espanja	405	5,5	Tanska	339	4,0
Espanja	252	3,3	Tanska	298	4,0	Norja	284	3,3
Belgia	134	1,7	Viro	185	2,5	Viro	279	3,2
Alankomaat	120	1,5	Sveitsi	179	2,4	Sveitsi	228	2,7
Ranska	120	1,5	Ranska	139	1,9	Alankomaat	219	2,6
Yhteensä top-10	5 590	71,8	Yhteensä top-10	5 388	72,6	Yhteensä top-10	5 927	69,1
Maahanmuutto yht.	7 785	100,0	Maahanmuutto yht.	7 424	100,0	Maahanmuutto yht.	8 580	100,0

Merkillepantavaa on top-10 maiden korkea osuus kaikista lähtömaista, mikä on 70 prosentin molemmin puolin tarkasteluvuo-

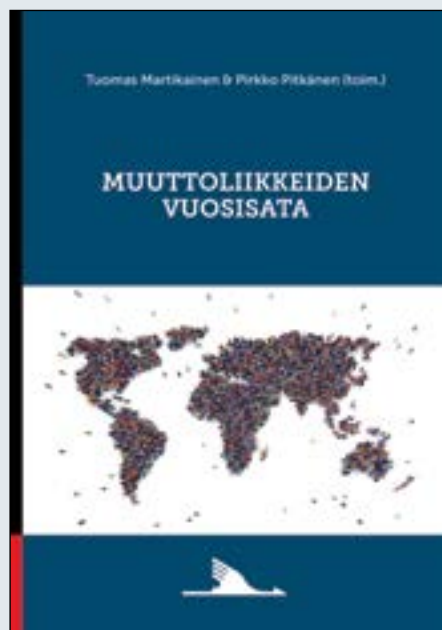
desta riippuen. Suomen kansalaisten lähtömuuttomaat maahamme ovat siten varsin keskittyneitä, joista tänne muutetaan.

Tuomas Martikainen & Pirkko Pitkänen (toim.)

Muuttoliikkeiden vuosisata

Kylmän sodan päättymisen jälkeen olemme eläneet kasvavan kansainvälisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen aikaa. Tiivistyneen globaalin taloudellisen ja poliittisen yhteistyön myötä ihmisten kansainvälinen liikkuvuus on lisääntynyt. Globalisaatio, kaupungistuminen, väestönkasvu ja ilmastonmuutos ovat megatrendejä, jotka todennäköisesti jatkuvat tulevina vuosikymmeninä. Lisääntyvän kansainvälisen muuttoliikkeen ja muun kansainvälisen yhteistyön ja yhteiselön myötä myös globaalit riskit kasvavat. Muuttoliikkeiden vuosisata avaa kansainvälisen liikkuvuuden ilmiöitä sekä nostaa esiin mahdollisia tulevia kehityskulkuja.

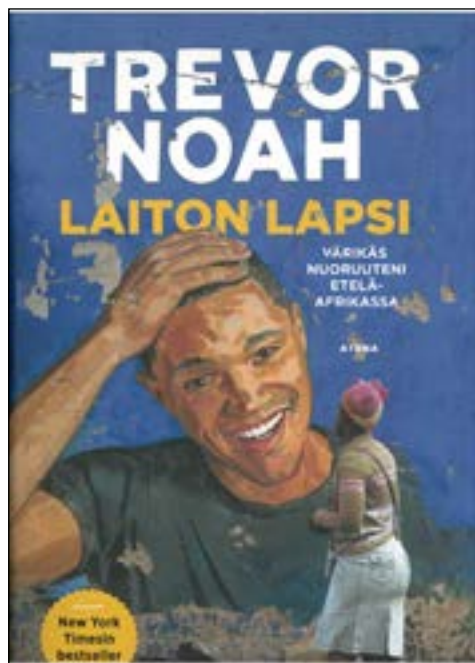
Julkaisuja 37. Siirtolaisuusinstituutti 2020. 90 s.



Hinta 25 € + toimituskulut

Värillisenä lapsena apartheidin ansassa

Trevor Noah (2020). Laiton lapsi. Värikäs nuoruuteni Etelä-Afrikassa. Atena Kustannus Oy. 358 s.



Muutama vuosi sitten olin esitarkastajana Helsingin yliopistossa valmistuneelle väitöskirjan käsikirjoitukselle, jossa tarkasteltiin Etelä-Afrikan köyhien siirtolaisuutta. Tutkija Christal Oghogho Spel avasi minulle aivan uuden yhteiskunnallisen ja tutkimuksellisen näkökulman tähän apartheidin rikkomaan maahan. Itse asiassa eteläisen Afrikan sortohistoria alkaa jo 1640-luvulta, kun ensimmäiset hollantilaiset siirtolaiset saapuivat maahan. Tulijat olivat pääsääntöisesti reformoituun protestanttiseen kirkkoon kuuluvia, joille olo Hollannissa oli käynyt liian tuskalaksi katolisuuden puristuksessa. Itse asiassa koko apartheid-järjestelmä sai reformistisen kirkon voimakkaan tuen. Rotuerottelupoliittikka alkoi rapautua vasta 1980-luvulla kovan kansainvälisen painostuksen vuoksi.

Tulijat kohtasivat moneen heimoon ja kieliryhmään jakaantuneen alkuperäisväestön, jonka kanssa kirkkokansa ei halunnut olla missään tekemisissä. Vuosien ja vuosisatojen aikana maasta löydettiin timantteja, kultaa ja monia muita arvometalleja, uudet siirtolaiset asuivat aarteen päällä. Jo 1800-luvulla maassa päätettiin, että väestö jaetaan meihin ja muihin: muita olivat kaikki ei-valkoiset. Muut jaettiin kolmeen kategoriaan. Mustat olivat alkuperäisväestöä (bantuja), värilliset olivat etupäässä mustien ja valkoisten tai mustien ja malajiorjien jälkeläisiä. Kolmantena "muiden" ryhmään kuuluivat intialaiset, joita oli tuotu maahan 1800-luvulla

sokeriplantaaseille työntekijöiksi. Jako säilyi vuoteen 1991 asti, jolloin rotuerottelupoliittikka päättyi.

Kirjan nimi "Laiton lapsi" juontuu Trevorin syntymään: oli laitonta olla valkoisen ja mustan lapsi, sen sijaan kahden värillisen lapsi oli laillinen värillinen. Apartheid tuotti monia muitakin mielivaltaisuuksia vuosien aikana. Niinpä Etelä-Afrikan hallitus joutui pohtimaan toisen maailmansodan jälkeen, miten luokitellaan Aasiasta muuttaneet. Japanilaiset luokiteltiin valkoisiksi ja kiinalaiset mustiksi. Oletettavasti ratkaisuun vaikutti japanilaisten läheinen liittolaisuus USA:n kanssa, sekä kasvava rooli tärkeänä kauppakumppanina.

Trevor Noahin syntymä värillisenä ei ollut sattuma. Hänen äitinsä oli jo nuoresta pitäen kulkenut omia polkujaan – hän oli erilaisilla laittomilla klubeilla ja tanssipaikoilla tavannut valkoisia nuoria – rotuerottelun aikana Etelä-Afrikassa oli myös valkoisten puolella suuri joukko rotuerottelua vastustavia kansalaisia. Trevor syntyi, koska musta äiti halusi värillisen lapsen. Hän teki sopimuksen tapaamansa sveitsiläisen miehen kanssa: sen mukaan tulevalla isällä ei olisi tulevaan lapseen mitään velvollisuuksia, mutta hän saisi tavata lastaan aina halutessaan. Ja niin syntyi Trevor vuonna 1984 maahan, jossa rotuerottelu jaksoi edelleen valitettavan hyvin. Siitä alkoivat vaikeudet vastasyntyneen elämässä. Hallituksen rotuerottelupolitiikan mukaan

kullakin rodulla on omat tarkasti rajatut asuinalueensa, townshipit. Niinpä Trevorin olisi pitänyt asua värillisten alueella heti synnytyään. Sinnikäs äiti hoiti asian siten, että hän teki erilaisia töitä valkoisten firmoissa, ja hankki laittoman asunnon työpaikkansa läheltä. Pieni perhe pysyi kasassa, mutta eli lain ulkopuolella.

Kun Trevor tuli kouluikään, perheen oli muutettava Sowetoon, mustien ghettoon. Siellä asui miljoona henkeä, joista 99.9 prosenttia oli mustia. Ongelmia tuli myös suvun ja naapuruston kesken: mustalle värillinen on valkoinen. *"Olin kuuluksa naapurustossani pelkästään ihonvärini takia. Olin niin ainutlaatuinen, että ihmiset käyttivät minua maamerkinään neuvoessaan tietä. Ihmiset opastivat tuttujaan: Talomme on Makhhalima Streetillä. Kulmassa näet vaaleaihoisen pojan. Käänny siitä oikealle".* Isoäidilleen Trevor oli pienestä pitäen "Mastah", herra.

Etelä-Afrikan mustat edustavat lukuisia heimoja ja kieliryhmiä. Mustille tarkoitettuisa bantukouluissa lapsille opetettiin vain heidän kotikielellään, niinpä zulu-lapset oppivat zulu, tswana-lapset tswanaa jne. Kieli erotti mustat ja sai heidät myös toimimaan toisiaan vastaan. Etelä-Afrikan hallituksella oli toimiva hajoita ja hallitse-periaate. Trevor oli nopea oppimaan, ja jo nuorena poikana hän puhui pääheimojen kielten ohella afrikaansia (hollantiin perustuvaa virallista kieltä) ja englantia.

Trevor Noahin elämässä peruspalikat olivat paikallaan: sosiaalisena ja kielitaitoisena hänellä oli loistava verkostoitumisen taito ja sen myötä paljon ystäviä. Trevor perusti kaverineen lukioaikana firman, joka erikoistui cd-levyiltä kopioimaan ja levittämään musiikkia. Liiketoiminnan laajetessa mukaan tulivat diskot ja tanssiryhmät. Hänen ystäväpiirinsä paras tanssija oli taiteilijanimeltään Hitler. Mustalle väelle oli teroitettu, että lapsen arvoa nosti, jos ainakin yksi hänen nimistään oli lainattu valkoisilta. Lukutaidottomat ihmiset olivat toisen maailmansodan aikana kuulleet valkoisten puhuvan paljon Hitleristä, joten nimi oli sängen yleinen mustan miesväestön keskuudessa. Kun eräässä koulutansseissa Trevor kuulutti Hitlerin esiintyvän, repäisi rehtori soittimien johdot seinästä ja heittäti kamat sekä esiintyjät pihalle. Liika oli liikaa juutalaisessa lukiossa.

Vaikka Trevor on nähnyt apartheidin romahtavan, eivät asiat ole välttämättä muuttuneet samassa tahdissa: valkoiset syövät Burger Kingissä ja mustat McDonald'sissa. Jouduttuaan putkaan pienen autoseikkailun jälkeen Trevor huomasi sellitoveriensä olevan mustia, viereisessä sellissä majailivat valkoiset.

Trevor Noahin kirjaa lukiessa tulee naurua kyynelten läpi – tunnelmat ja näkökulmat vaihtuvat nopeasti. Toisaalta kirjoittaja pitää langat tiukasti käsissään, sillä hän pystyy apartheidin absurdimmatkin määräykset selittämään loogisesti. Jos kahdelle valkoiselle vanhemmalle syntyy epäilyttävän värinen lapsi aikaisempien sukupolvien mustalta esivanhemmalta tulleen geneettisenä muistona, niin miten värilliseksi määrittely toteutettiin? Viranomainen saattoi laittaa kynän lapsen tukkaan korvan yläpuolelle. Jos kynä pysyi tukassa, oli perheellä tiedossa apartheidiin liittyviä ongelmia.

Trevor Noah asuu nykyisin Englannissa. Hän on maan eturivin stand up -koomikko ja suosittu talk show -isäntä. Kirja on erinomainen kuvaus huippuunsa viritetyn ro-tuerottelun järjenvastaisuudesta ja tuhoisuudesta. Trevor Noah käyttää termejä, joita monikulttuurisuuden hienovaraisuus ei välttämättä suosi. Hän puhuu arkailematta roduista sekä ihmisten taustoista ihonvärin ja syntyperän perusteella. Jos ihmisen arvo on apartheid-maailmassa kiinni ihonväristä, sen käyttö ihmisten kuvaamisessa on luonteavaa.

Elämme maailmassa, joka on kuin vuotava vene: jos jossain saadaan yksi paikka tukittua, kohta on korjattavaa muualla. Jokunen vuosi sitten surimme rohingojen kohtaloa Myanmarissa, tänään surkuttelemme uiguurien asemaa Kiinassa. Kyllä huomisellekin varmasti jotain vastaavaa löytyy. Trevor Noahin kirja antaa kuitenkin toivoa ahdingossa eläville. Perheen sitkeys, marginaaliin sysätyjen väestöjen vapaustaistelut ja kansainvälisen yhteisön tuki loppujen lopuksi lopetti-ivat ainakin tämän järjettömyyden.

*Ismo Söderling
Väestöpolitiikan dosentti*

Eero Sorila

Kuin muuttolintu



Ratakadun ja Annankadun kulmaus. Kuva: Eero Sorila.

Muuttolinnut palaavat keväisin Suomeen. Keväällä 1957 me muuttolinnut lensimme pois. Kahdeksanhenkinen perheemme laskeutui Sudburyn lentokentälle. Uudessa kotikaupungissa oli paljon suomalaisia. Monet heistä olivat saman vuoden muuttolintuja. Seuraavan kevään koittaessa jäimme paikoillemme, Kanada oli uusi kotimaamme. Perheen esikoisena aikani kiisi Kanadassa kuin muuttolinnun siivillä kahdestatoista ikävuodesta kahteenkymmeneenkahteen vuoteen. Valmistuin ammattikoulusta peltisepäksi ja säästin työpalkoista matkarahoja. Lensin Ruotsiin ja sieltä Viking-laivalla yön yli kohti synnyinmaan rantoja. Oli aikainen aamu, kun kymmenen vuoden jälkeen näin laivalta jotain liikuttavan kaunista: Pohjolan valkoisen kaupungin. Helsinki kylpi aamuauringon valossa. Astelin laivan lankkusiltaa pitkin alas. Ensimmäinen askel synnyinmaan kamaralla herkisti mielen.

Kävely mummolaan

Isovanhempani asuivat vain kahdenkymmenen minuutin kävelymatkan päässä Katajanokan satamasta. Suuntasin mummolaan kanadalainen reppu selässä. Reitti kulki kauppatorin halki. Aamuvirkut torikauppiat palvelivat asiakkaita reippaina. "Tuoreita muikkuja, uusia perunoita ja rasvasilliä!", huusi torikauppias. Lokit lensivät myyntikojujen yläpuolella ja yhtyivät kirkuen aamuiseen konserttiin. Koin etelätorin ilmapiirin huumaavan viehättävänä. En päässyt savusilakanmyyjän ohi. Jäin herkuttelemaan! Kultakuorisen savusilakan maku oli yhtä herkullinen kuin ennen Kanadaa muuttoa.

Jatkoin kävelyä Esplanadin puistoon. Ville Valgrenin veistos Havis Amanda toivotti tulijan tervetulleeksi. Samoin se on tehnyt vuodesta 1908 lähtien monille muille siirtolaisille, jotka ovat tulleet synnyinmaan vierailulle.

Takavaseimmalla on vuonna 1889 perustettu Eteläsataman Kauppahalli, joka on uskollisesti palvellut helsinkiläisiä sekä Suomen historian myrskyisinä että rauhallisina aikoina.

Esplanadin keskellä seisoo tunnettu Kappeli-ravintola, joka on nähnyt monenlaisia asiakkaita perustamisvuodestaan 1867 lähtien.

Vastapäätä oikealla puolella on jyrävä kivitalo, vuonna 1887 rakennettu Kampin hotelli, jonka ravintola on magneetin lailla vetänyt puoleensa taiteilijoita.

Kasku kertoo tapauksesta, jolloin Jean Sibelius, Akseli Gallen-Kallela ja Eino Leino viettivät iltaa Kampin ravintolassa. Ilta oli jo kulunut pitkälle, kun tarjoilija pyysi Sibeliusista puhelimeen. "Tuletko pian kotiin, on jo keskiyö", kysyy huolestuneena Aino Sibelius. Musiikkimestari vastaa: "Rakkaani, en ole ennustaja, olen säveltäjä".

Edessä vasemmalla on kattoravintola, kuuluisa Savoy, jossa Mannerheim nautti vorschmack aterista.

Esplanadin puiston keskellä on vuonna 1885 paljastettu Runebergin patsas. Tämä huomattava suomalainen runoilija, opettaja ja pappi seisoo siellä papin kaavussa oikea käsi rintaa vasten ja katse suunnattuna Eteläsatamaan.

Saavuttuani Erottajakadun kulmaan käännyin vasemmalle. Edessäni oli vuonna 1860 avattu Suomen ruotsinkielinen kansallisteatteri.

Seuraavana maamerkinä oli vuonna 1905 perustetun Suomen suurimman sanomalehden Helsingin Sanomien upea toimitalo, jossa on menneiden aikojen arvokkuutta. Erottajankadulta käännyin loivasti Yrjönkadulle. Kävelin aina Ratakadun kulmaan asti.

Läheisessä koulupuistikossa on Sakari Topeliuksen patsas vuodelta 1932.

Topelius istuu neljän opinhaluisen lapsen ympäröimänä.

Taustalla nousee Johanneksen kirkon tapuli sinitaivaalle. Se on Punavuoren alueen suurin kirkko. Tämä uusgotiikan tyylinen pyhäkkö on seisonut paikallaan vuodesta 1891 lähtien. Punavuoresta löytyy myös Metodistikirkko ja Vapaakirkko. Viimeksi mainitussa vanhempani vihittiin vuonna 1940.

Jännitys kasvaa, kun kävelen Ratakatua pitkin kohti Annankatua.

Vasemmalla puolella on Normaalityö ja oikealla Punavuoren yleinen sauna. Helsingin tarjoama keväinen sää on mitä kaunein.

Suomivierailu ja paluu

Ratakatu 21 on matkani päämäärä. Kävelen porttikongin läpi kivitalojen ympäröimään sisäpihaan. Kaikki on hiljaista. Ihmisiä ei näy missään.

Varovasti avaan raskaan ulko-oven.

Astelen betoniportaita pitkin kolmanteen kerrokseen. Jokaisen askeleen kaiku kuuluu porraskäytävässä. Seison hetken jännittyneenä, miltei hengittämättä kolmannen kerroksen tasanteella.

Koputan ovelle.

Mummon ja vaarin tapaaminen on Suomimatkan kohokohta. Sitä on vaikea sanoihin pukea.

Vierailut tätien, enojen ja serkkujen luona on kuin pölysokerikerros suomalaisen maustekakun päällä.

Iloitsen siitä, ettei minun tarvinnut tehdä siirtolaiseksi muuttamisen vaikeaa päätöstä. Me lapset menimme sinne, minne isä ja äiti menivät.

Se, että sain syntyä Suomessa, merkitsee minulle enemmän kuin lottovoitto.

Samalla olen tyytyväinen elämään Kanadassa.

Paluumatkalle uuteen kotimaahan ovat saattajina rakkaat sukulaiset, ystävät ja persoonallisuus nimeltä kaiho.

Palaan Suomesta Kanadaan kuin muuttolintu.

Kirjoittajalta ilmestyy lähiaikoina Island Lake – Kanadansuomalainen metsäkylä -niminen kirja, joka kertoo Ontariossa sijaitsevasta sahalaitoksesta ja sen ympärille kasvaneesta usean sadan henkilön suomalaisesta yhteisöstä.

Niilo ja Helen M. Alhon Rahastosta ja Kaarle Hjalmar Lehtisen Rahastosta myönnetyt apurahat 2021

Apurahahakemuksia saapui määräaikaan mennessä yhteensä 24 kappaletta, ja haettavien apurahojen yhteismäärä oli 25 800 €. Hallitus päätti 11.3. kokouksessaan jakaa yhteensä 12 000 €.

Niilo ja Helen M. Alhon rahastosta myönnettiin yhteensä 7000 € seuraavasti:

- Paulina Beatriz Chavez-Rodriguez: Tiedonkeruusta aiheutuviin kustannuksiin 1000 €.
- Laleh Golamrej Eliasi: Matkakuluihin 1000 €.
- Johanna Ennser-Kananen for ETMU ry: Webbisivujen uudistukseen 1000 €.
- Khadijah Saeed Khan: Jatkotutkimuksen kustannuksiin 1000 €.
- Anna Kuokkanen: Valokuvaprojektin laajentamiseen kirjaksi 1000 €.
- Haider Waseem: Väitöskirjatutkimuksen kustannuksiin 1000 €.
- Iiris Annala: Työskentelyapuraha 1000 €.

Alhon rahaston johtosäännön 2 §:n mukaan rahaston tarkoituksena on tukea siirtolaisuuden tutkimusta, dokumentointia, julkaisu- ja näyttelytoimintaa sekä kansainvälistä yhteistyötä.

Kaarle Hjalmar Lehtisen rahastosta myönnettiin yhteensä 5000 € seuraavasti:

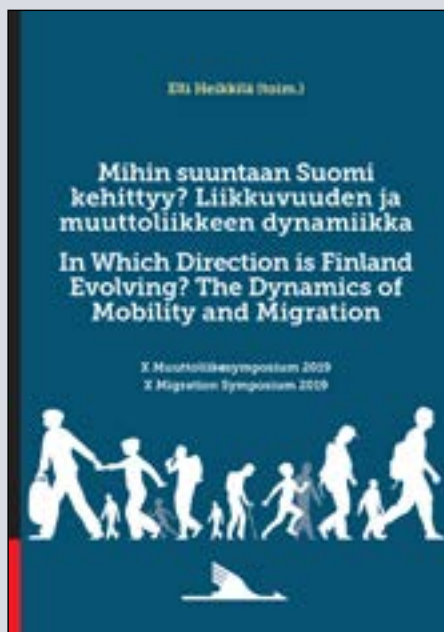
- Sanna Suomi: Tutkimuksen rahoittamiseen 1000 €.
- Anu Muhonen: Kenttätöyön rahoitukseen 1000 €.
- Joel K. Kilpi: Aineistonkeruumatkan kuluihin 1000 €.
- Antti Välikangas: "Ulkosuomalaisen tarinoita 2" kirjan kirjoittamiskustannuksiin 1000 €.
- Hanna Nieminen: Väitöskirjanalkuvaiheen rahoitukseen 1000 €.

Lehtisen rahaston johtosäännön 2 §:n mukaan rahaston tarkoituksena on tukea Suomen, erityisesti Pohjois-Amerikkaan suuntautuneen siirtolaisuuden tutkimusta sekä Siirtolaisuusinstituutin dokumentointi-, tutkimus-, julkaisu-, näyttely- ja kongressitoimintaa.

Elli Heikkilä (toim.)

Mihin suuntaan Suomi kehittyy? Liikkuvuuden ja muuttoliikkeen dynamiikka

X Muuttoliikkesymposium 2019
In Which Direction is Finland Evolving?
The Dynamics of Mobility and Migration



Siirtolaisuusinstituutti on vuodesta 1975 lähtien järjestänyt viiden vuoden välein Muuttoliikkesymposiumin. Instituutti juhlisti 45-vuotista toimintaansa järjestämällä kymmenennen Muuttoliikkesymposium 2019 -tapahtuman. Symposiumin teemana oli Mihin suuntaan Suomi kehittyy? Liikkuvuuden ja muuttoliikkeen dynamiikka. In Which Direction is Finland Evolving? The Dynamics of Mobility and Migration.

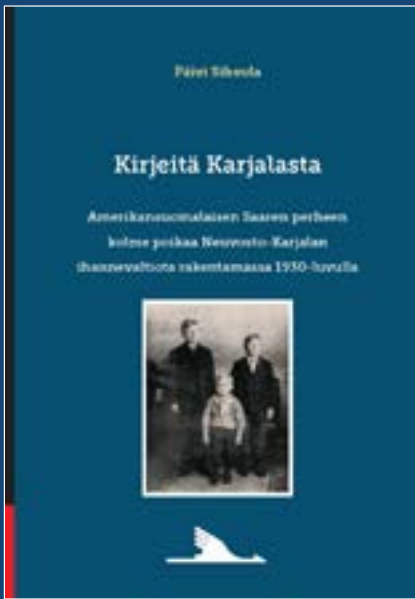
Tapahtumassa käsiteltiin muuttoliikkeitä laajasti kansainvälisen muuton, maan sisäisen muuttoliikkeen ja liikkuvuuden sekä ulkosuomalaisten näkökulmasta. Ohjelma oli rakennettu siten, että ensimmäinen päivä pidettiin englanninkielellä ja toinen pääosin suomenkielellä. Esitelmöitsijöinä ja alustajina olivat alan kotimaiset ja kansainväliset asiantuntijat.

Laajan käsityksen maailman muuttoliikkeistä kautta aikain antoi pääpuhujamme Professor Emeritus Patrick Manning USA:sta. Pohjoismaiden muuttoliikkeiden kehitystä tarkasteli toinen pääpuhujamme Senior Research Fellow Timothy Heleniak Ruotsista. Muilta osin Symposiumin ohjelma koostui eri asiantuntijoiden esitelmistä etupäässä Suomen tilanteesta, mutta myös Suomen ja Viron välisestä työssäkäynnistä, ja ulkosuomalaisuudesta. Kirjaan tuotetut asiantuntija-artikkelit ovat kielellä, millä ne Symposiumissa pidettiin.

Maastamuutto, maahanmuutto sekä maan sisäinen muuttoliike ja liikkuvuus ovat monin tavoin kytköksissä toisiinsa ja ilmiöiden syvempi tuntemus on ensiarvoisen tärkeää. Kirja antaa ajankohtaista tietoa julkisen sektorin edustajille, poliittisille päätöksentekijöille, tutkijoille ja laajalle muuttoliikkeistä kiinnostuneelle yleisölle.

Siirtolaisuusinstituutti 2020. Julkaisuja 39. 161 s.

**Hinta 20 € +
toimituskulut**



Päivi Sihvola

KIRJEITÄ KARJALASTA
Amerikansuomalaisen Saaren
perheen kolme poikaa Neuvosto-
Karjalan ihannevaltiota rakenta-
massa 1930-luvulla

Kirjeitä Karjalasta kertoo Alajärveltä Amerikkaan muuttaneen Saaren (alkuaan Saarenmaa) perheen tarinan liki 120 vuoden ajalta. Perheen pojat Nikolai, Nestor ja Eino lähtivät Yhdysvalloista 1930-luvun alussa töiden perässä Neuvosto-Karjalaa rakentamaan.

Mukana on yhteensä 15 kirjettä sekä Nikolai että Eino Saarelta Karjalasta kotiväelleen. Varsinkin Nikolai Saaren kirjeet Uhtualta ja Matroosasta kuvaavat korruttomasti ja yksityiskohtaisesti Karjalan rakentamista käytännössä metsurin näkökulmasta.

Nikolai ja Nestor palasivat kotiin kolmen vuoden jälkeen, mutta Eino joutui jäämään, koska ei saanut passinsa uusimiseen tarvittavaa viittä dollaria. Yhteys perheeseen katkesi Stalinin vainojen aikana. Amerikan sukulaiset etsivät Einoa ja tämän perhettä useiden kansainvälisten järjestöjen kautta yli 50 vuotta tuloksetta, kunnes tuli perestroika ja vapaammat tuulet.

Päivi Sihvola kertoo sukulaistensa koskettavan tarinan valokuvallisena dokumenttina, joka samalla läpileikkaa amerikansuomalaisten siirtolaisten elämää, alkutaivalta ja kohtelua. Aineiston keräämiseen ja kasaamiseen on mennyt seitsemän vuotta.

Siirtolaisuusinstituutti 2020. Julkaisuja 38. 124 s

Hinta 30 € + toimituskulut

Kaikkien instituutin julkaisujen tilaus:
<http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>